POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU
CIJENA 3

OBITELJ

BR. 29

KNJIŽEVNI SUSRETI

O. dr Hijacint Bošković o. p.: »ALBERT VELIKI«. Izdanje Naklade »Istina«. Naručuje se kod oo. dominikanaca, Zagreb, Maksimir. Cijena 15 Din.

U savremenom životu opažamo jednu vrlo interesantnu i karakterističnu pojavu: dok s jedne strane kolektivizam u politici i umjetnosti nastoji da zaniječe svaku vrijednost individuumu, s druge strane javljaju se na svakom polju »diktatori«, a u umjetnosti diže se kult više ili manje »velikih« ljudi prošlosti i sadašnjosti. Naročito su u modi njihove biografije, koje redom iznose istaknuti literati (Emil Ludwig, Mirko Jelušić i t. d.). Možda svijet, makar nesvijesno, osjeća, da spas i izlaz iz ovog kaosa svih socijalnih i duhovnih vrednota mogu donijeti, ne apsurdni kolektivizam (koji eo ipso ne može biti savršen), već savršeni i uistinu »veliki« individui, koji će biti luč i vođi ostalima. Kad je tome tako, onda je zbilja u najzgodniji čas pala ideja oo. dominikanaca, kad su pregnuli da u seriji biografijâ pod naslovom »Uzori« dadu suvremenom društvu niz svjetskih primjera, idealnih likova prvoboraca u stremljenju k Istini, prema kojima se mora orijentirati svatko, tko za istinom teži. Sretan izbor auktorâ učinio je, da su dosad objavljene knjige (Bl. Imelda, Sluga vječne mudrosti), odlično uspjele nesamo sa strogo stručne, već i sa literarne strane, a oboje se mora potpuno priznati i trećoj, skoro izišloj knjizi o. dr H. Boškovića: »Albert Veliki«.

Nedavno je čitav kulturni svijet proslavio proglašenje svetim Alberta nazvanog Veliki, dominikanca i biskupa regenburškog koncem XIII. vijeka. Tko je imalo zavirio u kulturnu povijest srednjega vijeka, morao je više puta naići na ime ovog teologa, filozofa, prirodoslovca, alkemiste, pjesnika i t. d., o čijoj su rijetkoj učenosti, a i »čarobnjaštvu« kolale svakojake čudesne legende, sačuvane u prašnim foliantima zaboravljenih sredovječnih kronista. Razumljivo je to za ono doba, jer Albertus Magnus uistinu je »totum scibile scivit, nullum doctrinae genus ignoravit«. Bio je jedna od onih velikih figura srednjega vijeka, koje su u sebi usredotočavale čitavo znanje, nauku i duhovni život svojega vremena, dotično koji su, boreći se proti tminama, sujevjerju i

primitivnosti svoje dobe, stvarali nauku, polagali temelje današnjoj znanosti, koja je uvijek nastavak, a često prazno prepričavanje otkrića tih prvih pionira duševnog i znanstvenog rada. Među njima pripada vidno mjesto Albertu, jer je i u teologiji, i u filozofiji, i u nauci uopće neobičnim svojim umom i svestranom erudicijom krčio nove puteve, i očito nije slučaj, što je baš on odgojio velikog Tomu Akvinskoga. Gledamo li danas iz naše perspektive, ovog sveca-učenjaka, kako u noćnoj tišini samostanskog vrta razmišlja o dubokim problemima, koje će zatim u svojoj ćeliji obraditi u debelim svescima pri drhtavom svijetlu uljanice, okružen retortama, aparatima i hrpama pergamena, ne čini li nam se on kao drugi doktor Faust, koji traži istinu? Ali Albert nije trebao tapkati tražeći istinu: on ju je od prvog časa osjetio i našao u Bogu, pa je sav njegov rad išao za tim, da po dominikanskoj formuli (»contemplata aliis tradere«) usreći tom istinom svakoga. Taj njegov ogroman rad, novi smjer, koji je dao kršćanskoj filozofiji usvajanjem aristotelizma, profil Albertov kao čovjeka, učenjaka, socijalnog radnika, redovnika i sveca ocrtao je dr Bošković vrlo plastično i zaokruženo u šest preglednih i sažetih poglavlja: »Dominikanac«, »Osnivač kršć. aristotelizma«, »Enciklopedist«, »Teolog«, »Branitelj Istine«, »Svetac«.

Znamo već otprije, da ovaj mladi učenjak-teolog piše svoja djela velikom spremom i akribijom, »Albert Veliki« dokazao je to ponovno. Nesamo što auktor pozna u tančine ličnost i djela sveca, o kome piše, već je za svoju studiju savjesno proučio golemu literaturu, pa i najnoviju, tako da je njegova knjiga ujedno i resumé svega, što je napisano o sv. Albertu. Osim toga, ugledajući se očito u francusko-talijanske pisce, o. Bošković piše živim pjesničkim stilom, koji i »najstručnije« pasuse iznosi u zanimljivoj formi duhovite i lake causerie, pa se tih 95 strana uistinu »pročita na dušak«. Ukratko: odlično uspjelo djelo, od kojega će svaki čitatelj imati mnogo koristi. Suvišno je posebno hvaliti i preporučivati knjigu kraj gotovo raspačane naklade i laskavih ocjena i u nekatoličkoj štampi. Velimo samo, da s najvećim interesom očekujemo nastavak serije »Uzori«.

V. R.

Slika na omotu:

MAJKA I DIJETE

Naslikala Vigée Le Brun

(Nalazi se u Louvre-u)

PUTOVANJE NA PASIJSKE IGRE U ERL

Osim bavarskoga sela Oberammergaua ima i drugih mjesta, u kojima se daju slične pasijske igre. Takvo je jedno mjesto i selo Erl u Tirolu, u kojem su pasijske igre još starije nego i u samom Oberammergau-u. Ove se godine daju u Erlu pasijske igre, na koje Jeronimski putnički odbor vodi jedno putovanje u kolovozu. Raspored putovanja: 9. kolovoza odlazak iz Zagreba. — 10. u Erlu. — 11., 12. i 13. u Münchenu. — 14. i 15. u Salzburgu, gdje će učesnici moći pribivati znamenitim salzburškim svečanim igrama (Festspiele). 16. povratak u Zagreb. — Cijena ovoga putovanja Din 1800·— Prijave za to putovanje prima do konca srpnja Jeronimski putnički odbor, Zagreb, Trg Kralja Tomislava br. 21. — S prijavom treba poslati 500 Din kapare.

BROJ 29 OBITELJ GOD IV

U ZAGREBU 17 SRPNJA 1932

NAPUKLO ZVONO

NAPISALA MARIJA TOZAY

U cijeloj okolici nije bilo vrednijeg mladića od Paskala, sina majstora Bartola. Nitko nije vodio kola vještije od njega, a u vrijeme žetve nijedan nije kosio žito i vezao snopove kao on... Od svoga oca, tvrdog i strogog zakupnika, Paskal je baštinio čvrstu volju, od svoje majke, dobre i blage žene, nježnost u osjećaju. Zbog tih vrlina svatko ga je volio i cijenio. Mnoge djevojke iz njegova sela bile bi sretne, da je njegov izbor pao na njih. Je li on to znao? Jest, ali nije zato mario.

Pred nekoliko godina, jednog tmurnog zimskog dana izgubila je mala Mara iz susjedne »Cvjetne kuće« — oca. Toliko je plakala, da se nježno srce mladog Paskala ganulo. Od toga dana postao je zaštitnik i prijatelj male Mare. On je za nju brao cvijeće, lovio ptice, on ju je čekao, kad se vraćala iz škole, da joj ponese knjige i košaricu. — Tako je prolazilo vrijeme. Iz male djevojčice razvila se krasna djevojka, koja je pomagala majci u kući. Jednog jutra, kada je Paskal prolazio pored njene kuće i ugledao je onako lijepu i dražesnu, njegovo srce jače zakuca. Tad je shvatio, da se iz nekadanjeg prijateljstva rodio jedan drugi osjećaj, čista i nježna ljubav, koja će ih odsada još jače vezati. Toga je dana bila neka velika svetkovina, a on je već od svoje petnaeste godine vrlo rado polazio do crkve, da zvoni. No nikada nije tako lijepo zvonio kao toga dana. U zvonkim ritmičkim zvucima prelijevala se sva nada njegova zaljubljenog srca, a pastiri, koji su u okolici čuvali stada, pitali su se začuđeno:

»Što je danas mladom zakupniku iz sela, da tako lijepo zvoni?«

MAJKA I DIJETE IZ LAPLANDIJE

Paskal je odlučio, da toga istog dana govori s ocem. Majstor Bartol stajao je baš na kućnom pragu, kada se Paskal vratio.

»Ej mladiću moj,« vikne već iz dakela, »ti si vrijedan zvonar. Vjere mi, činilo se kao da zvone u stolnoj crkvi!«

»Ah, to je zvono na starom tornju, a ja ga volim kao i svoje selo, polja i šume...«

Zakupnik, koji je već od nekoliko dana nešto slutio, našali se:

»Ipak ja držim, da u tvojim godinama nešto sasvim drugo ima mjesta u tvome srcu...?«

Prilika se pružila. Paskal je oklijevao. Bojao se svog oca. Majstor Bartol nije u duši bio loš čovjek, ali je bio do skrajnosti strog i previše je cijenio novac, a Mara je bila sirota. No Paskal je imao i više nego za dvojicu, a vrline mlade djevojke izbrisat će tu njezinu najveću manu: da je bila sirota. — Pun nade Paskal progovori:

»Dakle si pogodio...«

»Ne, mladiću moj...«

I majstor Bartol nabrojio je sve posjednike iz okolice, gdje je bilo na pretek lijepih djevojaka. Kako je mogao da pomisli na sirotu Maru?... A njegov sin reče:

»Oče, lijepa Mara iz »Cvjetne kuće« osvojila je moje srce!«

Lakomi se zakupnik trgne. Snažnim udarcem šake natuče šešir na oči. To je kod njega bio znak velike srdžbe.

»A, ti voliš Maru, djevojku, koja nema ni pare... Zar misliš, da sam ja za nju tolike godine radio i stekao imetak? Ti je ljubiš... ah, to će već proći, zavoljet ćeš ti i koju drugu..., jer nikad, zapamti, nikad, ja ne ću pristati!...«

»Ali, oče...«

»Šuti! Rekao sam!«

Paskal je ostao zaprepašten. Znao je dobro, da njegov otac ne će popustiti.

Paskal povjeri svoju tugu dobrom župniku, koji ga je od djetinjstva poznavao i volio. On će pokušati još jednom da posreduje kod oca. Kada se navečer zakupnik vraćao s posla, on ga potapša po ramenu:

»Prijatelju, zašto ne puštate, da se Mara i Paskal uzmu? Ja ne poznam nijednu djevojku, koja bi bila dostojnija da vam postane kćerkom... Pazite, majstore Bartole, vi previše cijenite novac, i to vas čini nepravednim. Vi bez razloga lomite srce svoga djeteta. Mislite li na Boga?«

Majstor Bartol slegne samo ramenima i udalji se žurno velikim koracima.

Narednog praznika Paskal je mahnito zvonio, da zatomi bol svoga srca. Zvonio je, dok nije zvono puklo. A vesela se pjesma izgubila u čudnim zvucima, koji su ličili na prigušeno jecanje!... Pastiri su u daljini govorili:

»Pazi, danas Paskalovo zvono plače!«

I toga je dana dočekao majstor Bartol svoga sina na pragu:

»Zašto je danas tvoje zvono tako tužilo?« Htio je da se nasmije, ali Paskal ožalošćen odgovori:

»Oče, zvono je puklo kao i moje srce. Nijedno ni drugo ne će više nikada pjevati!«

Zakupnik uđe u kuću, uze svoj štap i ode u polja. Tako je radio uvijek, kad ga je morila briga. Iako dosta daleko, čuo je o podne zvukove napuklog zvona, koji su mu dovikivali:

»Tvoj sin ima slomljeno srce!«

I na večer u suton, i sutra u zoru zvonilo je napuklo zvono tako tužno, da je jeka dopirala do ušiju majstora Bartola kao slomljeni slabi glas, koji je govorio:

»Tvoj sin ima slomljeno srce..., tvoj sin ima slomljeno srce.«

I ondje, gdje ništa nije pomoglo, uspio je glas malenog napuklog zvona.

Pobijeđeni starac pozove Paskala:

»Dođi sa mnom!«

Mladić iznenađen pođe s ocem do župnog dvora. Bartol je držao snop novčanica.

»Gospodine župniče, evo za novo zvono. Nazovite ga ‚Paskal-Mara'. No, Paskale, što čekaš? Idi i pitaj Maru, što ona o tome misli?«

U »Cvjetnoj kući«, Mara je sjedila pod velikom lipom, žalosna uz svoju majku. Ona je znala, zašto zvono plače. Odjednom našao se Paskal pred njom i šaputao joj tako nježno i slatko, da joj se učinilo, da su ruže jače zamirisale, a ptice prestale cvrkutati da i one čuju.

A ono, što su oni sasvim tiho šaputali, novo je zvono pjevalo u sav glas, kada je prvi put zvonilo na starom zvoniku za vjenčanje Mare i Paskala.

MLADI MJESEC

NAPISAO RABINDRANATH TAGORE*

Koliba

Išao sam sâm putem kroz polje, dok je Sunce na zalazu poput škrca sakrivalo svoje zlato.

Svijetlo dana tonulo je sve dublje i dublje u tamu, i opustjela i već požeta zemlja ležala je u šutnji.

Tada poleti reski glas nekoga dječaka pod nebo.

Prodre neopažen u tami i ostavi trag pjesme u večernoj tišini.

Njegova koliba ležala je u selu na kraju puste zemlje, iza sladorne trstike, sakrivena u sjeni vitkih areka palma i kokosa, banana i tamnozelenog kruševca.

Zadržao sam se jedan tren na svom jednoličnom hodu u sjaju zvijezda i ugledam pred sobom ispruženu tamnu zemlju, koja me je okruživala sa svojim bezbrojnim gradovima, sa kolijevkama i krevetima, majčinim srcima i večernjim svjetiljkama i mladim životima, koji ne znaju, što za njih znači svijet.

Na žalu

Na morskome žalu beskrajnih svjetova sastaju se djeca.

Široko, bezgranično nebo je visoko i ukočeno, a nemirna voda žubori silovito.

Na morskome žalu beskrajnih svjetova sastaju se djeca i kliknu.

Grade si kuće iz pijeska i igraju se sa praznim školjkama. Iz uvelog lišća prave si čamce i sa smiješkom na licu gone ih u jezovite dubine. Djeca se sigraju na žalu svjetova.

Oni ne znadu plivati, oni ne znadu bacati mreže.

Ronioci rone za biserom, trgovci plove jedrenjacima, dok djeca sabiru šljunak i opet ga rastepu. Oni ne traže sakriveno blago i oni ne bacaju mreže.

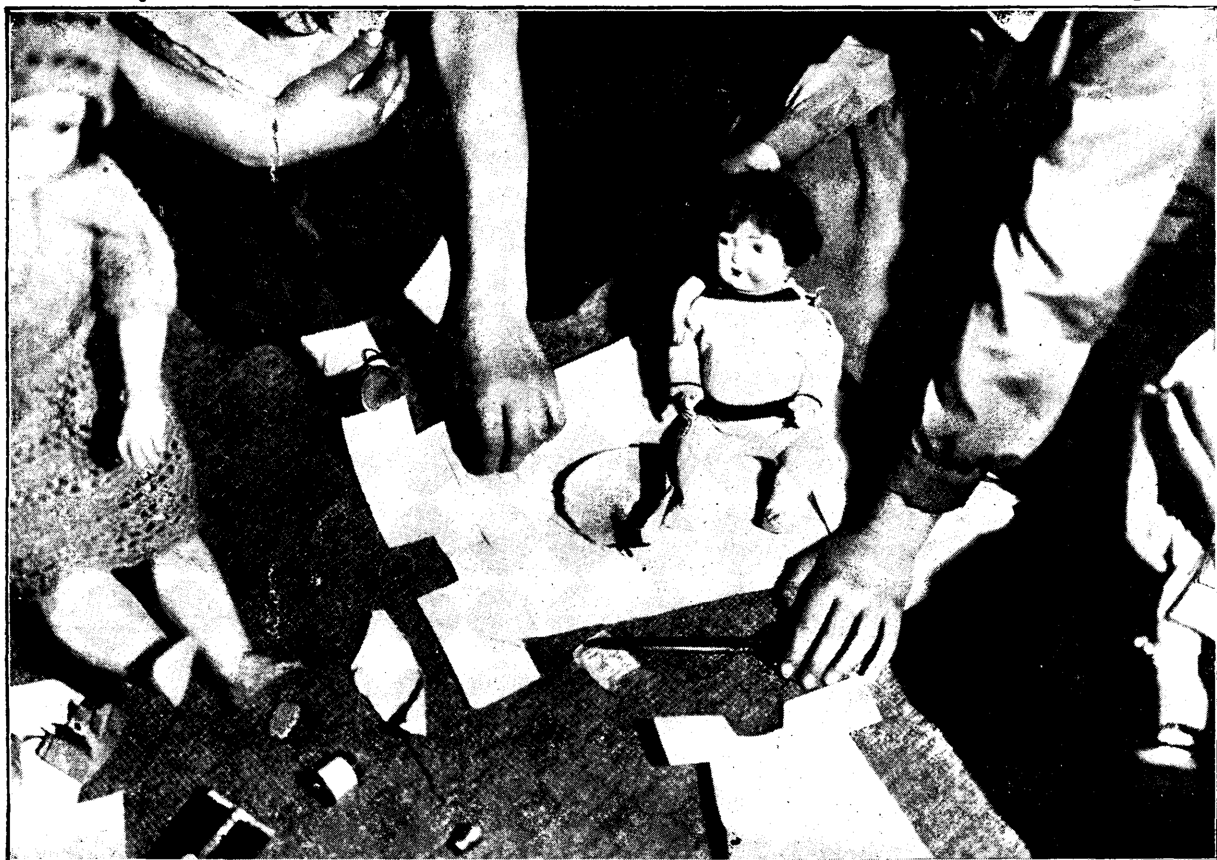
Pjenuši se more, kao da se smije i blijedim sjajem smiješi se žal. Smrtonosni valovi pjevaju djeci besmislene stihove poput majke kod kolijevke. More se igra sa smiješkom i blijedim smiješkom odsijeva žal.

Na morskome žalu beskrajnih svjetova sastaju se djeca.

Oluja potresa silnim nebom, brodovi se sidre u uzburkanim vodama. Smrt dolazi, a djeca se igraju. Na morskome žalu beskrajnih svjetova je sastajalište sve djece.

* Rabindranath Tagore je jedan od najvećih pjesnika, koji danas žive. Vrhunac njegova stvaranja nalazi se u njegovoj lirici, u koju spada i ova zbirka dječjih pjesama u prozi »Mladi mjesec«.

U Indiji postoji priča, u kojoj se mjesec mlađ smatra svojim oblikom sličan kolijevci sa djetetom, pa kako raste mjesec tako raste i dijete. Otuda potječe i naslov ovoj zbirci pjesama.

VRIJEDNE MAJČINE RUKE POMAŽU DOBRIM KĆERKICAMA U RADU OKO NJIHOVIH LUTAKA

Početak

San, koji sjeda na djetinje oči. Znade li tko, otkuda dolazi? Da, kaže se, da stanuje u selu bajka. Tamo cvatu pod sjenama šume, mutno osvijetljena krijesnicama, dva čarobna pupoljka. Odotud dolazi san, da poljubi djetinje oči.

Smiješak, koji treperi na ustašcima djeteta, dok sniva — znade li tko, gdje mu je početak. Da, kaže se, da je jedna mlada i blijeda zraka mladog mjeseca dotakla rub jesenjeg oblaka i tu se rodio smiješak jednog jutra okupanog u rosi — smiješak, koji se igra na ustašcima djeteta, dok sniva.

Slađana, sočna svježina, koja ovija uda djeteta — znade li tko, gdje je tako dugo bila sakrivena? Da, ona je ležala u srcu majke, dok je ta još bila mlada djevojka i u nježnoj i šutljivoj tajni ljubavi — slađana, ljupka svježina, koja cvate na udima djeteta.

Dijete

Kada bi djeca samo htjela, mogla bi da još ovoga časa polete u nebo.

Ali nije uzalud, da nas ne ostavljaju.

Ono voli položiti svoju glavicu na majčine grudi i ne bi moglo podnositi, a da ju ne gleda.

Dijete poznaje svakojake mudre riječi, premda ih je malo za Zemlji, koji im mogu razumjeti smisao.

Nije uzalud, da ono nikada ne traži, da to izgovori.

Jedino što traži jest to, da materine riječi uči s majčinih usana. Zato gleda u njih tako nedužno.

Dijete imade hrpu i zlata i biserja, a ipak dolazi kao prosjak na ovaj svijet.

Nije uzalud, da dolazi u takvoj odjeći.

Ovaj dragi, mali, nagi prosjak želi da bude posvema nemoćan, da može to više tražiti od bogate majčine ljubavi.

Djeca bijahu tako slobodna od svih spona u carstvu malog mladog mjeseca!

Nije uzalud, da su odustali od svoje slobode.

Ono znade, da bezgraničnu sreću doživljuje u pelenicama na majčinom srcu i da je ta mnogo slađa nego li sloboda, biti ulovljen i draškan u ljubljenim rukama.

Dijete ne poznaje suza. Ono se nalazi u zemlji potpunog blaženstva.

Nije uzalud, da ono ipak prolijeva suze.

Kada ono sa smiješkom na svom dragom licu privuče k sebi majčino srce puno čeznje, tako i plačem tke o svojim sitnim brigama dvostruku vrpcu saučešća i ljubavi.

Neopažena igra

Ah, tko je tako šareno obojio tvoju haljinicu, moje dijete, i tvoje slađane nožice pokrio ovim malim, crvenim kaputom?

Jutros si izašla na dvor, da se igraš; posrćeš i teturaš, dok trčiš.

Ali tko je to bio, tko je tvoju malu haljinicu tako šareno obojio, moje dijete?

(Svršetak na str. 460.)

Na morskom dnu

NAPISAO KRSTO MARTIĆ

Život u morskim dubinama jedno je od znanstvenih pitanja, koje se u zadnjih nekoliko godina vrlo živo proučavalo. Budući da su dosadanja sredstva za spuštanje pod morsku površinu bila prilično nesavršena, izumila je moderna tehnika nova pomagala, koja omogućavaju savršenije promatranje morskog dna.

Najjednostavniji od aparata, koji se upotrebljavaju pri proučavanju života u moru je oko 40 kilograma težak šljem sa prikopčanom cijevi za disanje, koji ronilac navuče na sebe i koji uslijed svoje velike težine omogućava spuštanje u dubinu. S tim neobičnim šljemom može ronilac da se spusti do 20 metara dubine pod morsku površinu. Jedan marljivi prirodoslovac proboravio je kroz nekoliko godina oko 3.000 sati (125 dana) pod ovim šljemom na morskom dnu. Fotografski aparati, kojima se snimaju predmeti u vodi imaju nepromočivu kameru. Već s ovakvom jednostavnom opremom — ronilačkim šljemom i nepromočivim fotografskim aparatom — uspjelo je snimiti neke zanimljive životinje, kao na pr. »ribe-zebre«.

Istraživači dubina kažu, da su ovakve šetnje po morskom dnu vrlo zanimljive. Lebdeći kao perce, dospije ronilac na dno, gdje vlada svuda unaokolo mrtva tišina. Pogleda li u vis, ne vidi nad sobom neba, a horizont, koji može da dogleda, obasiže jedva 15 metara. Tu ne postoje one oštre razlike između svijetla i sjene, koje vidimo u atmosferi; neki čudni tužni sumrak prekriva predmete poput tamne magle i briše oštrinu njihovih kontura.

Hoćemo li da se spustimo u veće dubine, ne možemo više da upotrebimo ronilački šljem. Doista ima ronilačkih naprava, kojima se ljudi mogu da spuste i do 180 metara dubine, ali su te naprave neupotrebljive za znanstveno proučavanje života na morskom dnu. Te su naprave slične velikim zvonima, zatvorene sa svih strana osim na dnu, a služe se njima redovito kod podizanja potopljenih brodova. U znanstvene svrhe izumio je američki učenjak Williamson jedan posebni aparat u obliku kugle. Ta kugla ima jedan i po metar u promjeru, a spušta se u morsku dubinu na debeloj savitljivoj cijevi. Kroz cijev prolaze pletene ljestve, vod za zrak i žica za telefon, a na kugli se nalaze prozori s debelim staklima, kroz koje se može promatrati i fotografirati morsko dno. Promatrač, koji se nalazi u kugli, vidi u polutami, kako mimo njega plivaju goleme riblje grdosije. Neki su od tih stanovnika dubina prave nemani, koje ulijevaju promatraču strah u kosti, kao na primjer plava ili zelena »riba-papiga«, koja zna da rastvorenih čeljusti promatra kroz prozor smionog stranca, koji je zalutao u njenu domovinu.

Ali i u Williamsonovoj kugli nije moguće da se čovjek spusti dublje od 50 do 60 metara. Da se mogu proučavati strašne oceanske dubine, mora se čovjek odreći vlastitog oka i prepustiti posao drugom, staklenom, ali isto tako savjesnom oku — fotografskoj kameri. Takva fotografska kamera (u novije doba upotrebljava se i filmska kamera), uz koju je pričvršćen električni reflektor, spušta se na dugom užetu u dubinu i snima zanimljive prizore iz života, koji ljudsko oko ne može da promatra. Duboko na dnu mora leži kostur golemoga kita, čiji kralješci strše poput grebena u vis i čija se lubanja naklanja kao kakva avetna kuća iz snova. Kroz kostur se kradu nijeme »štakor-ribe« s golemim svijetlim očima i gubicama, dok se čudnovati stvorovi dugi poput užeta savijaju oko pojedinih kostiju. Mnoge od riba imaju oči građene poput dalekozora, sa dvije leće, tako da mogu gledati u daljinu. Te i mnoge druge čudne prizore promatra i bilježi nepokretno oko fotografske kamere, a ribe samo olakšavaju joj posao time, što isijavaju iz sebe svjetlost, koja se otiskuje na fotografskoj ploči. Da mogu pronaći plijen ili svoje društvo iz istog plemena, imaju te ribe posebne aparate, koji proizvode svijetlo, slično svijetlu ivanjskih krijesnica. Mnoge od njih imaju duguljaste čeljusti, koje se svijetle i mame prolaznike poput meke. Ali teško onome, koji se približi toj sjajnoj meki; čeljusti se rastvore, neopreznog znatiželjnika žahvate i za čas oštrim zubima smelju. Ribe, koje živu u velikim dubinama skoro su sve od reda opasni razbojnici, i možda je sreća za ljude, da se one uslijed posebnog ustrojstva tijela, koje je udešeno za duboke slojeve mora, ne mogu da dignu u plićinu.

MLADI MJESEC (Svršetak sa str. 459.)

Čemu se smiješ, ti mali životni pupoljče?
Majka stoji na pragu i smiješi ti se.
Ona zaplješće rukama, grivne joj zazvekeću i ti zaplešeš sa bambusovim štapićem u ruci poput majušnog pastira.
Ali čemu se smiješ, ti mali životni pupoljče?

O, ti mali prosjače, što mološ majku obujmivši joj ručicama koljena?
O, ti gladušu mali, treba li da skinem nebo poput ploda s voćke i položim ga u tvoje male, ružičaste ruke?
Što mološ, moj mali prosjače?

Vjetar raznosi veselo klepkanje tvojih cipelica.
Sunce se smiješi i gleda te kod odijevanja.
Nebesa bdiju nad tobom, dok drijemaš u majčinom naručaju, i Jutro prilazi na prstima tvom krevetu, da ti poljubi oči.
Vjetar raznosi veselo klepkanje tvojih cipelica.

Vila snova dolijeće tebi sumračnim nebom.
A Majka cijeloga svijeta sjedi kraj tebe u majčinom srcu.
Onaj, koji pjeva svoju pjesmu zvijezdama, stoji s frulom pod tvojim prozorom.
A vila snova dolijeće tebi sumračnim nebom.

Preveo Zlatko Milković

Svijetljenje mora

NAPISAO STJEPAN URBAN

Među najljepše pojave, koje se mogu vidjeti na moru, ide svijetljenje ili fosforescencija mora. Ako se u more ubaci šaka pijeska ili se ulije nešto slatke vode, zasvijetlit će more na tom mjestu tajanstvenim zelenkasto-modrikastim svjetlom. Kad se vozimo čamcem, svaki udarac vesla izaziva fosforescenciju mora. Čamac ostavlja za sobom trag blage svjetlosti, koja se postepeno gubi. Tu i tamo možemo vidjeti, da je zaplivala koja veća životinja, koja zasvijetli i naglo utone. A ribari često izvuku ribu ili hobotnicu ili kakvog raka, što svijetli. I ako šetate noću obalom mora, možete vidjeti, da mokre ribarske mreže i užeta fosforesciraju.

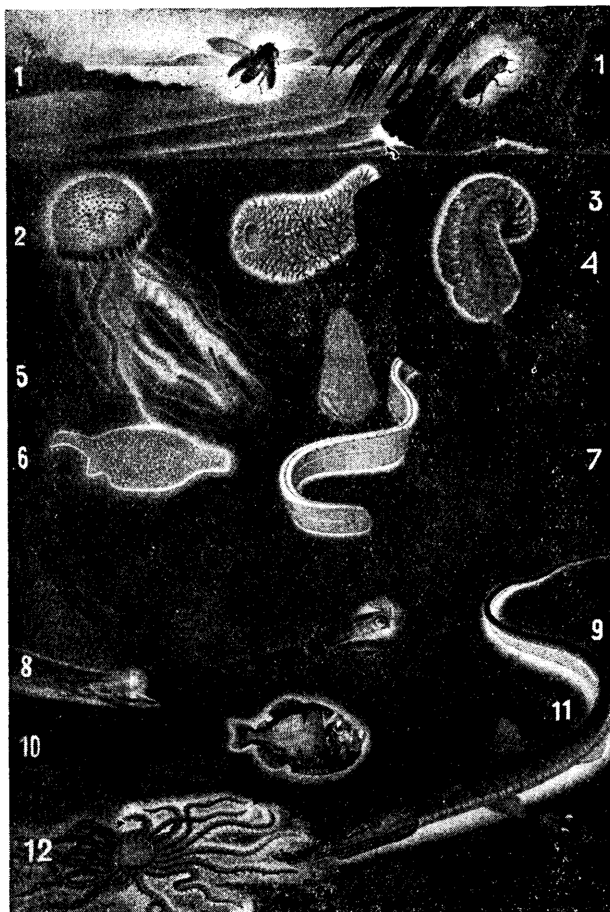
Obično se čuje tumačenje tih pojava, da u moru ima fosfora i da taj fosfor svijetli. Ovo je tumačenje sasvim krivo. Kad bi fosfor bio razlog fosforescencije mora, onda bismo u moru imali neiscrpivo vrelo fosfora i sigurno bi se fosfor iz mora vadio. Pitanje je, da li bi onda bio u moru moguć ovakav život, kakav je danas razvit. Svijetljenje mora nije u vezi s fosforom, nego sa sitnim živim bićima, koja u moru živu. U nauci je uobičajen izraz »bioluminiscencija« za svijetljenje živih bića.

Među morska živa bića ne spadaju samo velike životinje i alge, koje vidimo prostim okom. U moru ima vanredno veliko mnoštvo sitnih živih bića, koja se vide tek mikroskopom i povećalom, a pripadaju i biljnom i životinjskom carstvu. Sva ta mikroskopska živa bića zovemo jednim imenom — plankton, a pojedine organizme plankterima. Planktona bude kadšto toliko u moru, da more upravo posivi i požuti. Ako je more jasno azurne boje i čisto prozirno, znači, da ima u njem malo planktona. Među plankterima ima veći broj takvih vrsta, koje imadu svojstvo svijetljenja ili bioluminiscencije. Ti plankteri uzrokuju fosforescenciju mora.

Kad bi netko mislio, da svijetleći organizmi imadu u sebi fosfora, koji svijetli, imao bi krivo. Fosfora imadu samo toliko, koliko i sva druga živa bića. I čovjek ima fosfora, pa ipak ne svijetli. Svijetljenje živih bića ili bioluminiscencija je životni pojav, koji je u vezi sa disanjem i izgaranjem, a događa se samo u prisutnosti kisika. Bez kisika nema svijetljenja. Zato i more zasvijetli onda, kad ubacimo šaku pijeska, ulijemo slatke vode ili udarimo veslom, jer se na taj način poveća količina kisika, a plankteri na to reagiraju svijetlom. No svi plankteri nemaju svojstvo svijetljenja. To imadu samo neke vrste, ali te znadu nastupati u vanredno velikom mnoštvu.

Svijetljenje živih bića pojavljuje se obično samo kod nižih (većinom jednostaničnih) bilina i životinja. Pojave bioluminiscencije znadu biti vrlo interesantne kod bakterija, jer bakterije mogu da se nastane na različitim supstratima i mi najedamput vidimo, da svijetle kobasice ili krumpiri. I među višim morskim životinjama ima takvih, koje svijetle, te imadu pače i posebno razvite organe za svijetljenje. Kod morskih raka i glavonožaca (hobotnice), a i kod riba često su razviti organi za svijetljenje.

Naša nam slika prikazuje nekoliko životinja, koje svijetle. Pod 1. je »južna krijesnica-kukujo«, koja se razlikuje od naše krijesnice među ostalim i time, što ima svijetleće organe sprijeda na prsima i svijetli mnogo jače od naše krijesnice.

RAZLIČITE MORSKE ŽIVOTINJE, KOJE SVIJETLE

Na slici pod 2. prikazana je velika meduza nazvana »mjesečina morska«. Njezino svjetlucanje je zelenkasto. Kraj nje pliva (pod 3) plaštenjak »svjetlica golema«. Ona izgleda noću kao svijetla plivajuća bačvica. Do nje na desno pričvršćeno o kamenu sjaji »perce, koje svijetli«. Ono spada među osmerotrake korale. Na slici pod 5, 6 i 7 prikazane su vrlo nježne životinje po svojoj građi, koje imadu isto tako svojstvo bioluminiscencije. Nježnošću svoje građe se osobito odlikuje »pas Venerin« (br. 7), koji je tako nježan, da ga najlakši pokret mora rastrgne. Do sada ga nije prirodoslovcima na nikoji način uspjelo konzervirati i spremiti u muzej.

(Svršetak na str. 463)

PROLJEĆE

ROMAN JEDNE OBITELJI
Norveški napisala Sigrid Undset
Prevodi Kruno Krstić (NASTAVAK.)

Suđeno nam je već, da živimo na zemlji, pa nam je dužnost da se na njoj snađemo.

Prije svega nastojte, da oboje odete u planine. A kada bude sve u redu s njom, a i s vama, onda... ne prije, dobro to upamtite... onda se postarajte za dijete, jer ona svakako hoće da ga dobije. To mi se kod nje sviđa... i mora se dakako priznati da je to gubitak... premda se dandanas ljudi u tome često varaju...«

Vraćajući se u ured Torkild je stiskao zube. Ne, ona više ne će dobiti djeteta — kleo se on — ne, koliko to do njega stoji. Ta i on ima unatoč svemu još uvijek nešto malo tog jadnog ponosa...

Što ta misao znači... da ona znači svršetak svega... o tome se nije usuđivao jasno misliti.

V.

Oni odlučiše, da desetog srpnja otputuju zajedno u jedan sanatorij u planinama. Ali ispostavilo se, da Torkild ne će moći u to doba dobiti dopust. On joj stoga predloži, da ode sama u sanatorij i da ostane u njemu šest tjedana, do početka lovne sezone. Tada će on doći po nju i provesti svoj dopust s njom u planinarskoj kući u Foldi, gdje su on i Helsing bili pred dvije godine.

Jedne subote poslije podne otpratio ju je do Lillehammera i u nedjelju se povratio sam kući. Sâm je uvidio, da će svakako biti najbolje, ako ona najprije neko vrijeme ostane sama. Ali mu se srce grčilo pri pomisli, da i ona to isto misli.

Kod kuće u samoći Torkild je mozgao i premišljao o njihovu odnosu. Od vremena do vremena pokušao bi da se otrese tih misli. Tada je bio spreman, da dade Mayeru pravo: previše je zaljubljen u svoju ženu. A to nije dobro. Ali ljubav prema njoj bila je već postala najdubljom jezgrom njegova bića.

Mislio je na kratko vrijeme zaruka... Dakako, tada nije sebi nikada priznavao, da ne vjeruje u čudo. Dapače on je uistinu u nj vjerovao; bio je skoro uvijek u nekom divnom, obijesnom raspoloženju, kakvo nastupa nakon jednog odvažnog čina, na koji nas je vjerovanje navelo. Ali nije ipak nikada doživio mirnog, sigurnog osvjedočenja, da je njegova sreća ona shvatljiva, prirodna sreća, u kojoj se ne javljaju nikakve trzavice, jer u njoj nema sumnje.

Da je ta sreća bila takva, bilo bi i vrijeme zaruka drugačije proteklo. Mislio je na proljetna popodneva, koja su zajedno proveli veselo se i nedužno zabavljajući u ovoj kući, koja je trebala da postane njihov dom. Mislio je na ono nervozno uzbuđenje, koje je taj zajednički boravak u njemu stvarao i koje je on svim silama nastojao da pred njom sakrije. Jedan jedini put se odao. Ona se nije protivila; ovila mu je ruke oko vrata i nastojala da uzvrati njegovo žarko milovanje. Ali je opazio, da se sada ona svladava, da skrije svoja čuvstva. Uz golem napor on je opet stekao vlast nad samim sobom, koja mu se u odnosu prema njoj bila pretvorila u drugu narav.

On je sam sebi, a i njoj rekao: Ne, početak ne smije da bude takav. Ali da su oni postali muž i žena ovdje, u ovom domu, koji su sebi sagradili, u času, za koji bi oni sami znali, bilo bi to možda isto tako lijepo, kao kad su postali svoji, pošto su prije podne bili na ženidbenom uredu te sa svjedocima Lundom i Helsingom objedovali u Continentalu. O, da je bilo ljubavi među njima! Svladavanje sama sebe bilo mu se pretvorilo u drugu narav... to je zahtijevala njena narav; da se njena narav promijenila, bila bi se i njegova preinačila. One večeri, kad su se u božićnjem snijegu ljubili, šaptali su jedno drugome: »Ljubav je novo među nama...«

Ali na stvari je bilo, da to novo u njenom životu nije bila ljubav. To novo se sastojalo u tome, da se ona zasitila ljubavi — one njene neodređene besciljne ljubavi i zadovoljila se njegovom ljubavlju, onakvom, kakvu je poznavala i živahnim radom u kući, koju je doskora imala da nazove svojom.

Mislio je na prvi dan svoga braka. Bio je to nov svijet za mladu djevojku... i Roza, premda je čeznula za tim novim svijetom, nije nikada radoznalo uhodarila po njegovim granicama. A kad je sada u nj zalutala... da to je ono: on je osjećao, da je ona zalutala u njegov naručaj.

A bilo je ipak tako divno biti tako uvijek uza nju. Bila je tada krasna: zastiđena i prostodušno uvjerena, da on sada mora da je potpuno sretan. I on je sam mislio, da je sretan... one sedmice u Kopenhagenu. Ona je bila ozbiljna i suzdržljiva, a ujedno se naivno ponosila time, što mu je mogla da udovolji, da bude njegova, za čim je on dane i godine tako žarko čeznuo. Naprotiv je on bio ponizan i zahvalan te neizrecivo oprezan, da je ne bi čime povrijedio ili uplašio.

Već prve večeri se ona čvršće uza nj privijala. To je na nju utjecao divlji život i buka velegrada, njegova silna, bezizražajna veličina.

Tada su otputovali u Berlin, a tada su jedne večeri odlučili da supiraju u jednom velikom elegantnom restoranu. Roza je dobila novu haljinu od prozirne srebrenosive svile na ružičastom kombineu; stajala je pred zrcalom na ormaru za odijela, a on ju je ljubio po vratu i ramenima nastojeći da se snađe među kvačicama, uškama, gumbima i ostalim sitnicama, koje su se nalazile na donjoj podstavi, svilenoj podstavi i haljini. Odjednom odgurne mu ona lice i poviče ljutito i razdraženo:

»Ne bi li mogao da prestaneš s tim glupim cmokanjem i da jednom svršiš!«

Oči im se sretoše u ogledalu. Ona se okrenu i ovije mu ruke oko vrata tiho se nasmijavši. Taj

smijeh je bio u isti mah i nježan i pokajnički i umoran:

»Čovječe... moje cipele!«

»Tvoje cipele?« Dă, nove cipele, koje je jutros kupila kod Wertheima. Dok je on brbljao i ljubio je ne znajući, kako da izađe na kraj s tim zakapčanjem i otkapčanjem, njoj se činilo, da ima na nogama užarene željezne cipele... boljelo ju je, da bi kričala! Ona se zavali u najbliži stolac. Torkild ustanovi, da su njene noge svagdje ponešto veće od cipela.

Nije imala nikakvih drugih cipela, koje bi mogla obuti. Tada Torkild dođe na misao, da naruči souper sa šampanjcem i cvijećem u sobi. Sutra će kupiti nove cipele, pa će onda moći na večer da izađu.

Dok se njihova soba pospremala za večeru, pođoše da se prošetaju gradom; ona u dugačkom kaputu i udobnijim starim cipelama. Hodali su privijeni jedno uz drugo kroz ulice, koje im se činjahu kao jedna jedinstvena masa svijetla i buke... gore u visini po slabo rasvijetljenom proljetnom nebu pisala je nevidljiva ruka crvenim, bijelim i zelenim vatrenim slovima imena raznih marki kakaoa, cigareta, bicikla i vina i za tren ih opet brisala.

Kad su se povratili u svoju sobu, bilo je sve u njoj tamno osim bijelo prostrtog stola s cvijećem, srebrom i svjetlucavim čašama pod crvenim zakrivenim svijećnjakom. Jeli su sami svoju svečanu večeru i pili šampanjac. Ona je sjedila u svijetloj svilenoj haljini, u samim svilenim čarapama boje kože na nogama, a on u fraku i bijelom prsluku, što mu je, kako je i sam znao, izvrsno pristajalo... Bilo je divno vidjeti, kako su se dotjerali jedno za drugo...

Te je večeri zapravo počela njihova prava sreća.

U početku je i u njihovom domu vladala sreća. Ona je bila radosna i sretna, što je njegova, a on je mislio, da se desilo čudo i da je ima, jer je ona svom dušom željela, da mu pripada.

Sada, kad je bio sâm kod kuće, činilo mu se katkada, da je onaj osjećaj, da se Roza od njega udaljila, bio samo bolesno maštanje. Ta on je tražio nemoguće želeći uvijek i svakog časa i — u običnom razgovoru, u svakoj bestrasnoj riječi i pogledu — da osjeti, kako jedno drugome pripadaju. Tă bilo je dosta uspomena iz njihovog zajedničkog života, koje bi mogle da razbiju svaku sumnju o njenoj ljubavi.

Uostalom on i nije sumnjao, da je ta ljubav nekada postojala. Ali bilo je more tih sitnica, koje su mu tjerale ledeni strah u kosti, strah, da bi se njena ljubav mogla da odvrati od njega. Na primjer samo njegovo uvjerenje, da su je kojekakve sitne i slučajne okolnosti dovele u njegov naručaj. Pa onda nepouzdavanje u sama sebe, koje se razvilo u dugogodišnjoj borbi za ono, što mu je ona neprestano uskraćivala. Sad se više nije usuđivao da gradi svoje snove o budućnosti na vjeri, da će je zauvijek moći uza se da zadrži... I zato mu je i bilo suđeno, da je izgubi...

Nakon četrnaest dana pisala mu je, da ne će moći da dulje izdrži među stranim ljudima u sanatoriju. Ako on nema ništa protiv toga, otići će u jednu planinarsku kuću u Hövringenu, gdje je već jednom bila i ugodno se osjećala. Tamo ima mnogo manje ljudi, a i troškovi su za polovinu manji. Torkild joj je na to odgovorio, da se ne brine za troškove, ali ako se tamo ne osjeća dobro, može dakako da ode kamo bilo... mora mu samo obećati, da će biti oprezna, da ne će ići na predugačke šetnje i slično. Pošto je svršio list, usudio se da doda još nekoliko riječi o tome, kako za njom čezne. (Nastavit će se.)

SVIJETLJENJE MORA

(Svršetak sa str. 461.

Životinje, koje su na slici prikazane od 8 do 12 pripadaju morskome dnu, i to dubokom morskom dnu. Na morskom dnu vladaju sasvim posebne životne prilike. Tu prije svega vlada veliki tlak. U moru raste tlak svakih 10 metara dubine za jednu atmosferu. Nadalje je ovdje stalna niska temperatura kroz čitavu godinu. Morskih struja valova i gibanja mora nema u dubinama (osim hladnih dubokomorskih struja). A k tome još u tim dubinama nema svjetlosti, a prema tome ni bilinskih organizama. U dubini od 400 metara možemo uzeti da uopće više nema svijetla. U tim dubinama žive posebni stanovnici, koji su priviknuti na ovakve prilike. A među njima imade takvih, koji imadu jake svijetleće organe, pa oni u tim dubinama polaze u lov za hranom sa svojim vlastitim svjetiljkama. Imade takvih, koji mogu čas upaliti, i onda ponovno utrnuti svoju svjetiljku. Neke svijetleće ribe imadu svoje svijetleće organe na glavi, druge opet po tijelu.

Učenjaci su ispitivali, odakle svjetlost višim životinjama, pa su pronašli, da u žlijezdastim svijetlećim organima žive simbiotičke svijetleće bakterije. Prema tome mogu svijetliti samo one više životinje, koje su u simbiozi ili životnoj zajednici sa svijetlećim bakterijama.

U čem sastoji svijetljenje živih bića još se točno ne zna. Zna se samo to, da organizam, koji imade sposobnost da svijetli, izlučuje neku »svjetlonosnu« tvar, koja u dodiru s kisikom svijetli. Isto tako nije riješeno pitanje, čemu životinjama svjetlost. Nekima je to obrambeno sredstvo, dok druge svijetlom privabljuju svoj plijen. Svijetlo služi i pripadnicima iste vrste, da se nađu u nagonske svrhe.

D O G A Đ A J I

U LIPNJU.

15. U izborima na Malti nacionalisti su pobijedili a lord Strickland izgubio većinu. — U Chileu je pukovnik Grove srušio predsjednika Davillu i uzeo vlast u svoje ruke. Sve najnovije promjene vlada u Chileu izazvale su veliki interes stranih država, a osobito Amerike i Engleske. — U Rimu je održana rasprava protiv devetorice antifašista, te je državni odvjetnik za njih zatražio teške kazne.

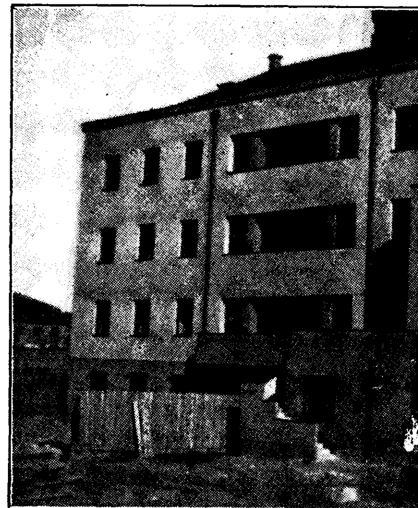
16. U Lausanni je otvorena međunarodna reparacijska konferencija. Predsjednikom je izabran Macdonald. Interes za pitanja, koja će se raspravljati na konferenciji, je velik. — U našem senatu je primljen zakon o suzbijanju skupoće. — U Ogulinu je započeo provincijski euharistijski kongres. — Gaston Means, agent u tajnoj službi, okrivljen za umorstvo Lindberghovog sinčića, osuđen je na 15 godina robije.

17. Komora u Njujorku izglasala je tako zvani zakon Patman, po kojemu se imadu bivšim ratnicima isplatiti ratne obveznice. — Njemački kancelar von Papen, izaslanik na konferenciji u Lausanni, izložio je zahtjeve Njemačke u pogledu reparacija. — U Zagrebačkom Narodnom Kazalištu je prikazivana prvi put moderna novogrčka drama »Jedna noć — jedan život«. — Iz Zagreba su otputovali posjetnici međunarodnog euharistijskog kongresa u Dublinu pod vodstvom Jeronimskog putničkog odbora. — U Chileu su izbile nove pobune, te se zapravo ništa stalnog ne zna, tko je na vladi.

18. Na lozanskoj konferenciji je odloženo plaćanje njemačkih reparacija do novih izbora u Sjedinjenim Državama.

19. U Ogulinu je završen vrlo uspjeli euharistijski kongres. — U Dubrovniku je proslavio jubilej svoje zlatne mise poznati naš učenjak franjevac o. Urban Talija.

20. U Irsku je stigao papinski delegat na euharistijskom kongresu u Dublinu kardinal Lauri. Priređen mu je kraljevski doček. Time su započele euharistijske svečanosti. — U Chileu je radi velikih nereda proglašen prijeki sud. — U Beču je osuđen na šest godina robije atentator na austrijske državne željeznice Silvestar Matuška. — U Novoj Gradiški je obavljeno veliko katoličko slavlje. Obavljeno je dijeljenje sv. potvrde, blagoslov novog doma sv. Vinka i novih zvonova. Pri-

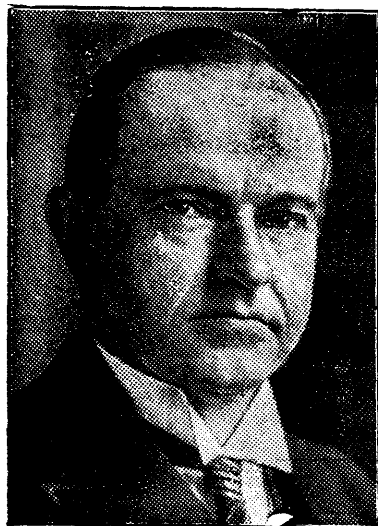

S A M O S T A N S K A Z G R A D A I
L U R D S K E U
koju sagradiše oci franjevci provincije Presv. Otku
Sv. Petra i Pavla ove godine. Blagoslov je obavio
gvardijana određen je dr fra Pe

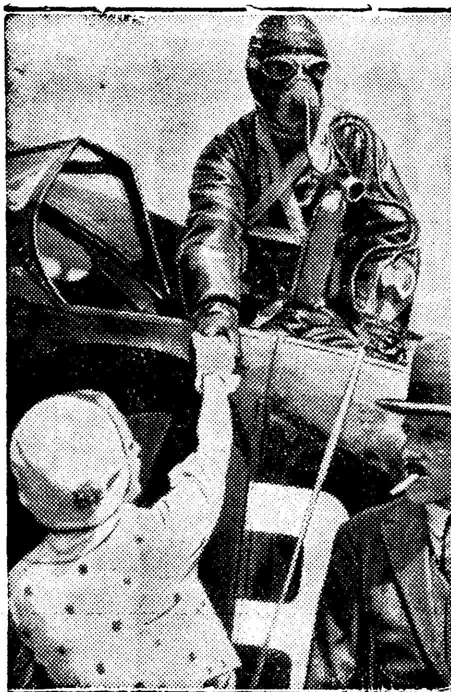

L i j e
D R L J U B O M I R
nagrađen je od Jugoslavenske Akademije u Zagre
izdala Knjižnjica Dobrih Roma

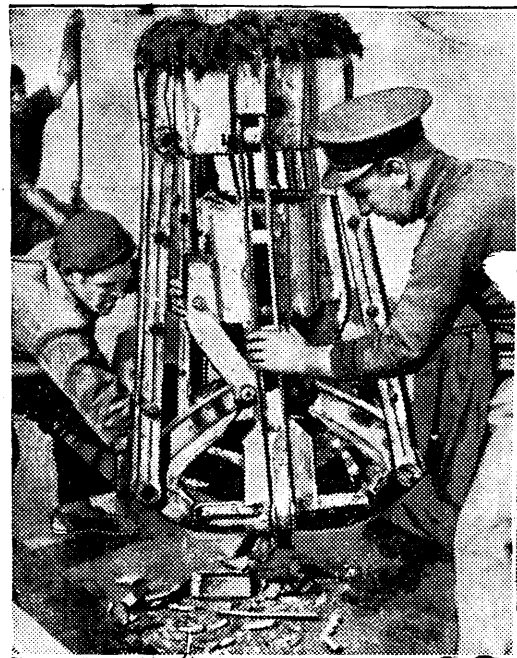
D e s n
S I A M S K I K R A L J
koji je evropizirao svoju državu, morao se iz
i dati držav

C A L I N C O O L I D G E,
koji je od g. 1913. do god. 1929. bio predsjednik Udruženih Država Amerike, navršio je 4. o. mj. 60 godina života

F R A N C U Z R E N E M A C H E N A U D,
koji je skočio padobranom iz visine od 7.500 metara. Naša slika prikazuje „Miss Paris", koja avijatičaru prije uzleta želi sretan uspjeh

S P A S A V A N J E B L A G A S
Godine 1922. potonuo je engleski parobrod „Egypt"
u polugama i 37 sanduka (165.000) engleskih zlatn
potonulo blago, a taj pos

sutni su bili preuzv. gg. nadbiskup Bauer i pomoćni biskup Salis-Seevis. — U Meksiku se dogodio katastrofalan potres, te je bilo brojnih ljudskih žrtava.

21. U Beogradu je završen proces protiv oficira mariborskog garnizona, koji su spremali komunističku urotu. Jedan je osuđen na smrt, a ostali na po nekoliko godina robije. — Španjolska republika proglasila je imovinu kralja Alfonsa XIII. državnom imovinom.

22. Na konferenciji u Lausanni je izneseno pet principa predsjednika Hoovera, koji se uglavnom odnose na njegovo mišljenje za razoružanje u što većoj mjeri. Mišljenje je izazvalo veliko zanimanje kod zastupnika svih država, zastupanih na konferenciji.

23. Na Malti je sastavljena nova vlada većinom od nacionalista.

24. U našoj državi su zatvorene i reducirane brojne srednje škole i umirovljeno 330 srednjoškolskih profesora. — Izaslanik naše države na lozanskoj konferenciji dr V. Marinković odlučno se izjavljuje protiv brisanja reparacija. — U francuskom senatu su započele diskusije o prijedlogu zakona o ženskom pravu glasa. Protiv zakona su »napredni elementi« sa ljevice.

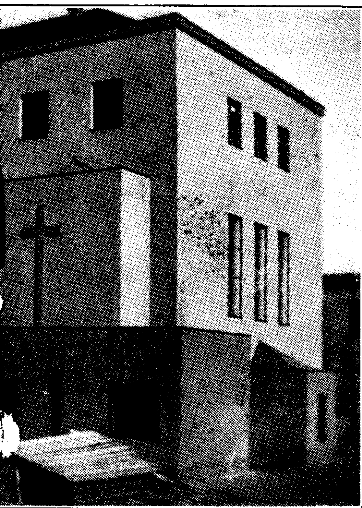
26. U Dublinu su završene svečanosti 31. međunarodnog euharistijskog kongresa.

27. Čehoslovački agrarci su poduzeli akciju za uvođenje vjeronauka u škole. — Ministar financija je ukinuo carinu na sumpor. — U Omišu su započele svečanosti provincijskog euharistijskog kongresa. — U Olomucu (Čehoslovačka) je sazvan kongres katoličkih pisaca i novinara.

28. U Zagrebu su blagoslovljene dvije nove gradske škole. — Osnovano »Društvo prijatelja Njemačke« u Zagrebu. — U Ptuju je održan veličanstven euharistijski kongres za Sloveniju.

29. U Zagrebu je otvoren i blagoslovljen novi franjevački samostan i kapela dalmatinskih franjevaca. — Po svim krajevima u domovini prigodom blagdana sv. Petra i Pavla sakupljani su prinosi za Katoličku štampu.

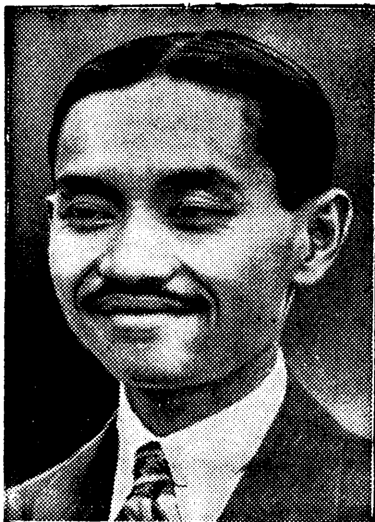
30. Francuski avijatičar Riné Machenan je postigao novi rekord spustivši se padobranom iz aviona iz visine od 8.000 metara. — Poslije nemira u Siamu, kralj je konačno dao konstituciju, koja pristaje na diktaturu narodne stranke. — Američki senat raspravljao je pitanja, kako da preko crvenog Križa podijeli velike količine žita najpotrebnijim narodima. — U Njemačkoj između Južnih Država i Reicha postignut privremeni sporazum.

KAPELA NAŠE GOSPE
AGREBU,
itelja, svečano je blagoslovljena na blagdan
agrebački nadbiskup dr. **A. Bauer**. Za prvog
r Grabić, bivši provincijal

o:
MARAKOVIĆ
za zbirku eseja „Novi pripovjedači", koje je
a (Cijena uvezano Din 40)

o:
PRAJADHIPOK,
nedavne revolucije odreći samouprave
ustav

POTONULOG BRODA
a 4500 kg zlata u polugama, 43.000 kg srebra
a. Iz dubine od 127 metara danas vade to
prikazuje naša slika

ŠTAKA ZA HROMO PSETANCE
Prijatelji životinja marljivo se brinu za sve potrebe svojih miljenika. Evo nam jednog „invalida", kojemu su kotačima odteretili stražnje noge

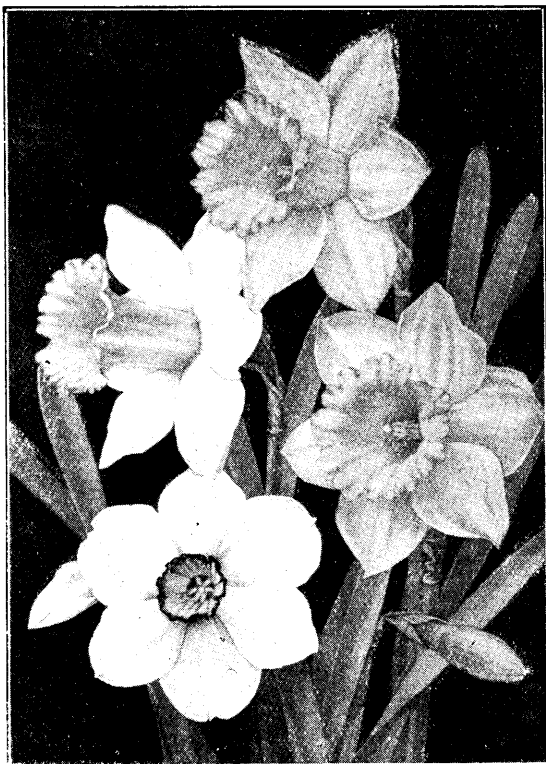

HAROLD BUTLER
izabran je za direktora međunarodnog ureda rada poslije smrti Alberta Thomasa, dosadašnjeg direktora

GRADNJA KUĆE

NARODNI OBIČAJI IZ BOSNE
NAPISAO J. ZIRDUN

Onaj, čija se kuća ima graditi, savjetuje se s prijateljima i susjedima o najzgodnijem mjestu za gradnju nove kuće. U nekim mjestima pitaju o tome vračara ili vračaru. Pošto su našli mjesto, odmah stanu pribavljati materijal i postavljati temelj. Temelj se obično ukopa u zemlju, međutim ima kuća, gdje je temelj stavljen na površinu zemljinu. Gdje se temelj ukopava u zemlju, ondje u jedan kut budući gospodar kuće stavi komad zlatnog ili srebrenoga novca, da ga

RAZNE VRSTI NARCISA

zazidaju. Osim toga običaja se dade majstorima na temelj dar u novcu. S ovim se hoće izraziti želja, da svi ukućani ove kuće imaju uvijek dovoljno novaca. Kad je temelj gotov, onda se na njega nalaže drvena građa. Najprije se polažu dva duga i dva kratka balvana, koji se zovu posjeci. Na njih se polaže sva ostala građa, kako bi otprilike imala stajati, osim direka. Sada valja japiju okrvaviti t. j., tko je imućniji mora dovesti ovna ili janje pa zaklati i krv pustiti po toj japiji. Siromašniji pak moraju za to pripraviti tukca ili najmanje oroza. Sutradan se ona japija skine, ali se zapiše ili zapamti, gdje koji komad ima da dođe, zatim se usade direci u posjeke, pa se sve podigne i stavi opet na svoje mjesto. Pošto je sve došlo na svoje mjesto, majstori prikuju za jedan rog zelenu granu, na koju onda susjedi i znanci, a i budući stanovnici kuće stavljaju razne darove: kao košulje i gaće, peškire i rupce. Ova grana stoji gore, dogod se kuća ne počne pokrivati, a za nju su privezani i ti darovi. Kad se međutim kuća počne pokrivati, onda majstori skinu darove i među sobom podijele po zaslugama, da svakom bude pravo.

Odličniji ljudi zidaju sebi kuće od kamena ili cigle, a kod siromašnijih može mjesto toga da posluži čerpić ili da se prikuju šipke na obje strane direka, a između njih nalijepi blato.

Osim plaće majstore treba češće puta za rada obići sa duhanom, kavom i rakijom. Majstori, ako im gospodar donese rakije, njemu nazdravljaju uz dobre želje od Boga, kako bi s vremenom mogli bolje kuće graditi, ali naravski da na majstore ne zaborave.

Nijedan katolik ne će useliti u novu kuću, a da je prije toga ne blagoslovi. Ako je malo imućniji, zovnut će svećenika, koji će u novoj kući reći misu, a njoj će prisustvovati svi, koji će se nastaniti u kući. Iza toga obađe svećenik sve prostorije i poškropi ih blagoslovljenom vodom. Svećenika se lijepo primi i obično iza toga pogosti. Ako je domaćin siromašan, da ne može dočekati svećenika, onda će on sam ili netko stariji od njega uzeti svete vode, pa poškropiti sve prostorije u novoj kući. Pošto je napokon i to gotovo, onda se počnu prenositi stvari u kuću. To prinašanje i selidba je puno suza i žalosti sa starim omiljelim ognjištem. Čim se obitelj smjesti u novoj kući, onda dolaze susjedi i rodbina da joj čestitaju. Svaki će im zaželiti dug vijek uz dobro zdravlje, a uz zdravlje, da ih prati sreća sa zadovoljstvom u novoj kući. Kad se svrši čestitanje, svaki od čestitara obiđe sve prostorije u zgradi, a kad dođe u prostoriju, u kojoj je ognjište, onda se običaje metnuti na njega dar u novcu ili u čem drugom. Domaćin će naravno svakog čestitara ponuditi ručkom, kavom, rakijom ili duhanom i t. d. Nekad se susjedi i rodbina dogovore da pođu u isto vrijeme. Kad ih dođe više zajedno, onda je dužnost, da im domaćica nove kuće postavi ručak. A da to njoj bude lakše, zato joj susjedi i svojta malo pomognu, donesavši joj svaka ponešto za ručak. Tek je iza izvršenih tih običaja u kući mirni život i rad.

NARCISE

NAPISAO STJEPAN GOTVALD

POLJE NARCISA NA GOLICI
Foto M. Lajovic

Na našim gorskim cvjetnjacima osobito se ističe rod narcisa ili sunovrata radi svog nježnog cvijeta. Nezaboravne su gorske livade, na kojima raste sunovrat bijeli — narcissus poeticus, kao na pr. na našem Velebitu iznad Gračaca ili opet one na Golici u Sloveniji ili ma gdje u Alpama (v. sliku). Na tim livadama ima na tisuće mirisnih bijelih cvjetića sunovrata, pa kada cvjetiće zanjiše vjetar, izgledaju kao bijeli leptirići, koji se poigravaju u onom moru livadnoga zelenila. Radi nježnosti i ljepote cvijeta izmisliše stari mistični Heleni priču, po kojoj je krasni mladić Narkissos pretvoren u taj cvijet, otuda ime narcise. U XVI. vijeku počinju uvelike uzgajati sunovrat bijeli pa već god. 1629. poznavahu 100 odlika sunovrata. Osobito su Englezi sa velikom ljubavlju uzgajali narcise te su 1889. god. držali kongres o narcisama.

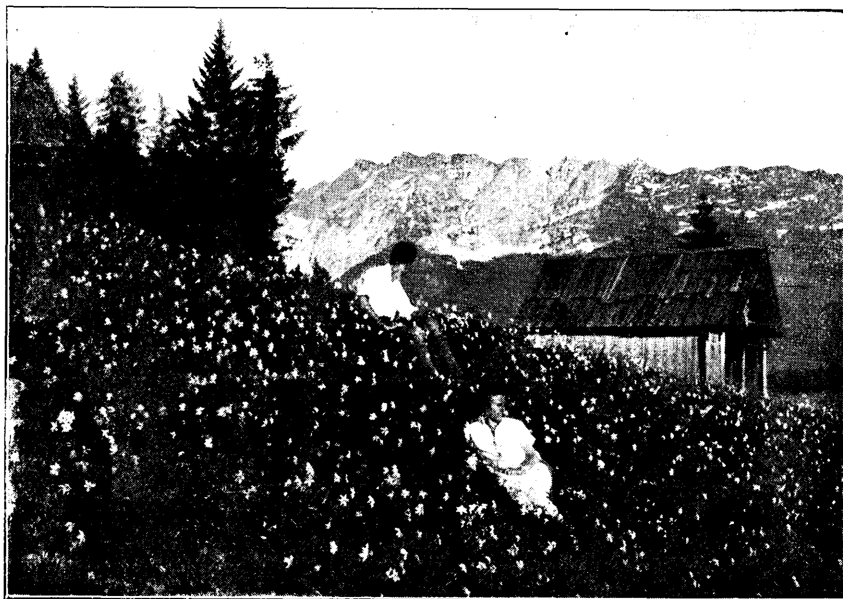
Iz lukovice, koja je izvana smeđa, istjera više duguljastog lišća, a u sredini zelena stapka — batvo, sa jednim bijelim miomirisnim cvijetom, koji u sredini ima crveni kolobar — pavjenčić. U Zapadnoj Evropi raste samonikao sunovrat žuti — Narcissus pseudo narcissus, sa žutim cvijetom, a u sredini ima poput zvonca žuti pavjenčić. Lukovica mu je gorka i upotrebljava se kao sredstvo za povraćanje. Prije su za tu svrhu upotrebljavali i lukovicu sunovrata bijelog, a metali su je na rane i otekline.

Iz zemalja oko Sredozemnog mora (Italija, Francuska, Španija, Levant) potiče mnogo vrsti narcisa. Narcissus Jouquilla sa više žutih veoma mirisnih cvjetića na batvu, pa Narcissus italicus sa malim bijelim cvjetićima, koja je osobito zgodna za prisilnu cvatnju, Narcissus Tazette sa 1—10 cvjetića na batvu, koji u sredini ima narančasti pavjenčić. Od nje su Holandezi u Haarlemu uzgojili oko 150 odlika. Iz Portugala potiče Narcissus calathinus sa velikim pavjenčićem, koji se kod nas uzgaja kao lončanica.

Ako želimo narcise uzgajati kao lončanice, onda treba da u srednji lonac usadimo 4—5 lukovica dosta plitko i da taj lonac stavimo u tamniji neloženi prostor i tu ga držimo sve dotle, dok ne protjera batvo sa cvjetnim pupoljcima. Tada lonac prenesemo u loženi prostor, gdje će uz redovno zalijevanje brzo procvasti. Za prisilnu cvatnju postupamo kao sa zumbulom. Još su zgodne lončanice za prisilnu cvatnju zimi iz roda sunovrata: visibaba i drijemovac jari, kao i njihovi srodnici iz roda perunika, šafran, a od ljerova đurđica mirisava.

VISIBABA (PODREMUŠAK) GALANTHUS NIVALIS, ima bijelu lukovicu, iz koje istjeraju po 2 lista i batvo sa jednim nježnim bijelim cvijetom, zvoncu sličnim. pada u prve vjesnike proljeća, često cvate već u veljači po cijeloj našoj domovini u sjenovitim vlažnim šumama i livadama. Želimo li da nam već o Božiću cvate, onda treba već u listopadu da usadimo u srednji lonac 10—15 lukovica, pa da ga držimo u neloženoj i tamnijoj prostoriji i ponešto zalijevamo. Čim istjeraju cvjetni pupovi, treba lonac prenijeti u toplu sobu, gdje će ubrzo procvasti.

DRIJEMOVAC JARI — LEUCONIUM VERNUM, raste također samonikao po vlažnim šikarama na obalama šumskih potoka i livada. Ima 3—4 duguljasta lista i dulje batvo od visibabe sa 1—2 cvijeta, koji su nalik na zvonce, a razlikuje se od cvijeta visibabe time što su sve latice perigona jednake, bijele sa žutozelenim rubom. Za prisilnu cvatnju radimo kao sa visibabom.

PROCVJETALE NARCISE U TIROLSKIM ALPAMA
Foto S. Gotvald

ŽENSKI SVIJET

Amazonke u Palestini. U Palestini je osnovana čudna vojnička sila od samih ženskih bića. Zove se »Ženska smrt«. Odmah u početku iznašao je broj 500, a svakim danom biva ih sve to više. Zadaća je toj četi, da oružanom rukom spriječi otimačinu žena, koju tamo porvode nomadi Arapi. Proti tom gusarenju ustadoše ponajprije vlasti, ali bezuspješno. Baš zato su žene obrazovale svoju posebnu četu, da se same brane od tih gusara. One se stoga marljivo vježbaju u jašenju i pucanju, imaju svoje straže i služe se nekim posebnim znakovima za uzbunu.

Imovina Ane Pavlovne. Poznato je, da je slavna ruska plesačica Ana Pavlovna ostavila ogromnu imovinu. Tek nedavno je riješeno pitanje imovine, koju je samo u Americi ostavila u vrijednosti 331.000 dolara. Jedini je njezin nasljednik muž Viktor d' André iz Pariza, kome je pripao i ovaj najnoviji posjed u Americi.

Ženska ljepota. Između pravila o ženskoj ljepoti, koja su važila nekada i danas, ogromna je razlika. Nekada se od žena tražila junonska figura, jaki razvitak i duga kosa. Koža je morala biti bijela kao snijeg, trepavice i obrve samo crne, jer za ljepotu se tražilo, da žena ima crne oči.

U šesnaestom vijeku je živjeo u Parizu plemić Brangtom, koji je tad važio kao učitelj elegancije. Njegovo je mnijenje u pogledu muške i ženske mode bilo najmjerodavnije. On je osobito često navodio španjolska pravila za ljepotu, a ta su bila slijedeća:

»Ženi je potrebno trideset stvari, da bude zaista lijepa i po pravilima mode. Tri stvari moraju biti bijele: koža, zubi i ruke. Tri moraju biti crne: oči, trepavice i obrve. Tri crvene: usne, obrazi i nokti. Tri dugačke: tijelo, kosa i ruke. Tri kratke: zubi, uši i noge. Tri široke: grudi, čelo i prostor između obrva. Tri uzane: usne, struk i ruke. Tri debele: ramena, bedra i noge. Tri tanke: prsti, vlasi i usne i tri male: nos, glava i uši.

Svatko može odmah opaziti, da je recept starog Brangtoma davno već zastario, jer se mišljenje u tom pogledu skroz promijenilo.

Nazivi u modi. Nije nova stvar, da se za razne nazive u modi upotrebljavaju nazivi iz savremenih političkih događaja. Tako se u Engleskoj u vezi sa propagandom i pripremama za imperijalnu konferenciju u Otavi (Kanada) topla jesenska, tamna boja naziva »kanadski-mrka«, a i druge neke boje nazvane su različitim imenima iz političkog polja. To se osobito tiče različitih plavih boja, jer za njih ima naziva »afrikansko plavetilo«, »trafalgarsko«, »australsko«, »imperijsko« i tako dalje. To dokazuje da žene u svoj modni svijet uvode politički život i ideje tim nazivima.

KUĆANSTVO

MED.

Poznata je velika vrijednost meda kao hrane i kao lijeka. Med osobito potpomaže probavu, te je za stvaranje krvi od neprocjenjive vrijednosti. On je veoma okrepljujuće sredstvo za slabunjavu djecu a isto tako za stariju čeljad. Osim toga ima u sebi antiseptično svojstvo, te je stoga izvrstan lijek proti različitim bolestima. Gust med je veoma dobar za povijanje rana, jer djeluje da rana brže zaraste. To dakako, ako je med pravi i nepatvoren. Pravljeni se poznaje kemičkom analizom. Ali i običnim putem možemo to postići, ovako: U bocu od 1 l uspe se 1 dl meda, 2 dl vode i 4 dl vinskog špirita. To se dobro promućka i ostavi na miru barem jedan dan. Opazimo li poslije toga na dnu boce talog, onda znači, da to nije naravni pčelinji nego umjetno napravljeni med. Među vrstama od raznog cvijeća osobito se cijeni lipov, koji u mjesecu lipnju pčele sabiru. Mnogi, koji se bave medom, često su u neprilici, kako da se med prenosi. Za to se najbolje upotrebljuju limene posude, koje se moraju hermetički zatvoriti. K tome se za to upotrebljava smjesa pčelinjeg voska i kolofonija. Ovo se sve u jednakoj količini rastopi na vatri. Dok je rastopina vruća, njom namažemo posudu u sastavku sa poklopcem.

KUHINJSKI RECEPTI.

Juha od zelenja. Svaka vrst zelenja kao: grašak, na kolutiće narezana mrkva, korabica, kelj i drugo, već prema godišnjem dobu pirjani se posebno. Kad je svako zelenje mekano pomiješa se zajedno, zalije sa goveđom juhom. U juhu se metne na male komade narezana pečena teletina ili pohani bris (žlijezde). Jede se sa prepečenim žemljama.

Kolač sa trešnjama. Načini u zdjeli tijesto od 56 dkg brašna, četiri žumanjka, 10 dkg rastopljenog maslaca, 2 dkg germe razmočene u mlijeku, malo soli, dvije žlice šećera i toliko toplog mlijeka da bude lagano tijesto. Tijesto tako dugo tuci, dok se ne prima kuhače, zatim ga pokrij na toplom mjestu da se diže. Uzdignuto tijesto okreni iz zdjele na dasku, razvaljaj u obliku tepsije, metni ga u namazanu tepsiju, odozgo naslaži gusto trešnje, iz kojih su izvađene koštice pospi cimetom, šećerom i mrvicama, nakapaj maslacem, pusti da se ponovno digne i peci. Mjesto trešanja mogu se uzeti i polovice kajsija.

Govedsko pečenje u soku od vina. Ne suviše masno govedsko meso pretuci, nasoli i naribaj biberom. Metni u šerpu narezanog zelenja, malo luka i nekoliko narezaka slanine i malo masti, te u tom pirjani meso, dok postane mekano. Dodaj malo brašna, kad se uz neprestano miješanje malo preprži, zalij juhom i vinom, te sok pasiraj sa zelenjem. Meso nareži na zdjelu, prelij sokom, garniraj mladim pečenim krumpirima. S. A.

ŠENOINA PROSLAVA U IVANIĆ-GRADU

Prigodom pedesete godišnjice smrti najslavnijeg hrvatskog romanopisca Augusta Šenoe nastalo je pravo natjecanje širom domovine, tko će se najbolje odužiti uspomeni obljubljenog velikana. Iznikoše brojna izdanja njegovih djela, a škole, zavodi i društva po selima i gradovima prirediše ma i najčedniju priredbu u slavu Augusta Šenoe. Među njima nije zaostala ni Građanska čitaonica iz Ivanić-Grada, koja je upravo iznenadila spomen-slavom A. Šenoe. Na rasporedu je bilo sviranje i deklamovanje prigodnih pjesama te prikazivanje Šenoine »Ljubice«. Ovdje donosimo jednu snimku s te uspjele proslave.

Desno:
SA ŠENOINE PROSLAVE U IVANIĆ-GRADU
Foto C. Nosić

KAZALIŠTE

»JEDNA NOĆ — JEDAN ŽIVOT.«

Pri koncu ovogodišnje kazališne sezone iznesena je u Zagrebu po prvi put jedna moderna novogrčka drama i to »Jedna noć — jedan život«. Napisao ju je suvremeni grčki literata Spiro Melas, koji je rođen u Ateni god. 1883., a koji se bavi novinarstvom, kritikom, pjesništvom — pa eto i dramatikom. Napisao je i nekoliko romana i novela i to ponajviše iz suvremenog grčkog života, iz kojega grabi karakteristične tipove i probleme. U takav red njegova književnog nastojanja ide i njegova drama »Jedna noć — jedan život«... Telemah Daras bio je nekad ugledan trgovac, no danas je tek privatni blagajnik, koji teško skuca kraj s krajem. U neprilici da pokrije troškove za bolesnu svoju ženu, maši se čovjek za novcima, koji su mu povjereni. No to bi bila valjda tek neznatna svotica! Ali poštenom čovjeku ne da savjest mira i kuša da je na bilo kakav način nadoknadi. Daras je slučajno izabrao krivi put: pošao s tuđim novcima iz blagajne i igračnicu ili burzu, naravno s najboljim nadama, ali ga nade prevariše i on izgubio punih 40.000 drahmi. Sutradan ima da bude inspekcija u blagajni, i on je propao čovjek, ako ne nadoknadi iščezlu svotu. No kako? E tu bi mogao da pomogne bogati postariji trgovac Krapas, kojemu se dopala mlada kćerka Darasova Olga. Oko toga nastoji i otac i majka i brat i nesretno udata sestra, ta svi se nadaju spasu i izbavljenju iz siromaštva i bijede. No Olga ljubi mladog Miltosa, kojega je Daras još kao dijete doveo u kuću i sa svojom djecom odgojio. Navikla je na posluh i želi usrećiti i zadovoljiti druge, ali joj se srce kida i ne može da podnese. I kad se čini, da će sve biti u naiboljem redu dovršeno, Olga prekida posljednju nit, bogati Krapas odlazi, a očaj i nevolja i dalje pritište čitavu kuću. Tek sada Olga doznaje pravo stanje njihove obitelji i pravi položaj svoga oca, tek sada uviđa, da je ona mogla da sve upravi pravim smjerom. U njoj je stvorena odluka i odjuri u noć da pribavi potrebitu svotu. Uzalud je traže kod Krapasa. Ona se odazvala pozivu svoga šefa, kod kojega je radila kao daktilografkinja, i žrtvovala svoju nevinost radije, nego da zauvijek proda svoje srce neljubljenom i nemogućem starkelji. Spasila je time čast svoje kuće, ali je izgubila svoju, zato smatra, da je i život njezin sada suvišan. No tu joj prilazi mladi Miltos, koji je još uvijek ljubi, sada još više nego prije, sve joj oprašta i vodi je sa sobom u svijet, u novi život. — Auktor je neke momente iz socijalne bijede sadašnjice vrlo dobro fiksirao, mnogu je gorku istinu iz svakidanjeg života znao unijeti u svoje djelo, ali ne da ih odobri ili na laku ruku prikaže za užitak kazališne publike, nego da upozori na svu nevolju, koja se u našoj blizini kreće, no koju treba svakako eliminirati. Tu i tamo se zapaža više mozgovna konstruktivnost i propovijed ili preopsežno naglašavanje onoga, što auktor želi da istakne, nego pravi umjetnički doživljaj. No neke su mu scene i neki tipovi upravo majstorski. Dovoljno je spomenuti samoga trgovca Krapasa, kojega je savršeno iznio Dubravko Dujšin. Od drugih su glumaca bili na visini gđa Mihičić i B. Tepavac. Gđa Lukatela je u ovoj drami po prvi put nastupila u poduljoj ulozi (Olga). L. P.

FILMSKI SVIJET

PUSTOLOVNI FILMOVI.

Mnogi prigovaraju, da ima vrlo veliki broj filmova, koji iznose same pustolovine i senzacije te preveć uzbuđuju maštu i nerviraju ionako nervozne živce. Filmski magnati se opravdavaju na taj način, da krivnju za to prebacuju na publiku, koja takve filmove traži. Za primjer iznosimo razloge šefa Paramontove filmske produkcije B. P. Schulberga, koji veli, da se film mora upravljati prema knjigama: one stvari, koje publika rado čita i kupuje, rado će i gledati u filmu. Njemu su dakle potrebe čitalačke publike mjerodavne kod odabiranja sadržaja za filmove. Da obrazloži produkciju pustolovnih filmova, iznosi ove tačke: 1. U Sjedinjenim Državama Sjev. Amerike ima 100.000 čitatelja pustolovnih i misterioznih pripovijesti. 2. Oko dvadesetipet velikih časopisa bave se danas sključivo svim temama. 3. Omladinu u prvom redu zanimaju pustolovna djela. 4. Broj čitatelja misterioznih djela povećan je stostruko tokom posljednjih pedeset godina. 5. Poslije rata znatno je poraslo zanimanje za pustolovna i misteriozna djela. 6. Porastao je i interes za pustolovine, koje se odigravaju na t. zv. divljem Zapadu. — U navodima Schulberga ima mnogo istine, ali je istina i to, da publika ne smije u svemu diktirati onima, koji stvaraju. Kao što se knjige ne smiju pisati samo da zadovolje često nastranim težnjama publike, da te težnje raščlanjuju, razvijaju i potpomažu, tako se samo po tom principu ne smiju vladati ni oni, koji vedre i oblače u filmskoj produkciji.

Prvi zakon o maloj kinematografiji stvoren je nedavno u Pruskoj. To je prva država, koja zakonom uređuje pitanje male kinematografije drukčije, nego li je to za normalnu kinematografiju. Tako će se to morati i u drugim državama provesti, a i kod nas bi nešto trebalo da se provede.

Z D R A V C J E

OBRANA OD PRAŠINE.

Opće je poznato, da je prašina jedan od najvećih neprijatelja ljudskog zdravlja. U zatvorenim prostorijama se dižu vidljivi i nevidljivi oblaci prašine u zrak i idu na sve strane te su tako velika i stalna opasnost po čovječje zdravlje, jer je sastav prašine vrlo škodljiv i redovito otrovan.

Pa bila prašina od bilo česa, uvijek je štetna po zdravlje. U njoj ima otpadaka raznih štetnih materija, a u gradovima čađi od tvorničkog dima, koja sama predstavlja veliku opasnost po zdravlje.

Osim toga što prašina prodirući kroz otvorene prozore u stanove prodire kroz disala u čovječja prsa, trujući grlo, pluća i ostale organe, oštećuje i namještaj, pada u jela, a najviša je opasnost za malu djecu, koja sama nisu svijesna pogibelji.

Mnogi, da se obrane od prašine, drže stalno zatvorene prozore, a time samo škode zdravlju živeći stalno u lošem zraku, a prašina i onako lako nađe svoj ulaz. Da se od prašine obrani, stan treba dnevno dobro čistiti a usto i provjetravati. Prašinu se mora brisati vlažnim priborom za brisanje. K tome treba osobito paziti na teže pristupačna mjesta, gdje se vrlo lako nakupi mnogo prašine. Danas postoje aparati za usisavanje prašine, koji vrlo dobro dolaze onima, kojima je moguće da ih posjeduju, jer sigurno i lagano uklanjaju nevidljivog neprijatelja — prašinu.

STARENJE I NJEGOVI UZROCI.

Starost je tako redovita i tako obična stvar, da je se mora ravnodušno primiti. Nije nimalo novo nastojanje nekih učenjaka, koji se protiv starenja nastoje boriti — pomlađivanjem.

U tom pogledu se dosada uspjelo naći više pravila, po kojima redovito ide proces starenja. Kod tog procesa se vide promjene kod svih dijelova ljudskog organizma, kao rebara, očne zjenice, unutrašnjosti uha, zidova velikih krvnih sudova i kože. Hemijskim ispitivanjem pojedinih organa je utvrđeno, da se njihove stanice postepeno i polako razređuju, a time organi slabe i postaju manje otporni.

Među najobičnije pojave starenja, svakako spada ovapnjenje žila, arterioskleroza, o kojoj se tako često čuje. Tim ovapnjenjem krvnih sudova otežava se kolanje krvi, a organizam je spriječen da se normalno razvija. Tako krv, namjesto da zauzima važnu funkciju u tjelesnom ustroju, izaziva različite suprotnosti, koje ustroiu samo škode. Skleroza je dakle zlo, koje ubrzava starenje. Ona nastupa postepeno u sve jačoj mjeri i sve više ruši tjelesni ustroj. To nije nipošto neobična pojava. Ovapnjenje žila dolazi s vremenom i kod najzdravijeg čovjeka pa se zato skleroza može slobodno smatrati kao specijalna pojava starenja.

Dosadašnja otkrića u pogledu starenja pokazala su, da svi organi u isto vrijeme, kao po nekom određenom pravilu, stare. U tijelu nastaju kemijske i fizičke promjene. Prema tome starenje nastupa po stalnim pravilima, koja su pravila prirode i koja se dosada nisu dala izmijeniti. Dokazano je, da i nežive stvari stare, gube se i propadaju, a promjene živog organizma su skoro isto takve. Prema tome nije uzrok smrti isključivo slabljenje srca, ovapnjenje žila, iznemoglost mozga nego starenje izaziva koloidalni proces. Ono je neophodna pojava kod svih živih bića i tu ne pomaže proces pomlađivanja. To je prirodni zakon, koji ljudi ne će biti u stanju da pomlađivanjem izmijene. Pomlađivanje može produljiti proces starenja, ali ga potpuno onemogućiti ne može. Pomlađivanje će moći možda biti bolje primijenjivano tek ondje, gdje je starenje uslijed raznih reakcija nastupilo prije vremena.

M A J K A I D I J E T E

DJEČJE IGRAČKE.

Rijetko je pitanje iz dječje duševne njege, na koje se kod nas toliko malo obraća pažnja, kao što je pitanje igračaka. Na igračke se obično gleda kao na neke besmislene predmete, koji su izrađeni samo za to, da zabave i zavaraju dijete. Međutim, ako potanje promotrimo dječje igračke i igru, koju djeca s njima izvode, doći ćemo do uvjerenja, da ti za nas besmisleni predmeti igraju vrlo važnu ulogu u životu djeteta.

Promatrajmo jedno dijete već od dana, kad počinje da se zanima za svoju okolinu. Šta ono tada najviše radi i čime se bavi? Kadgod je budno i kad su njegove glavne potrebe podmirene, ono se laća svojih igračaka. A ako njih nema, onda nastoji da na svaki način nađe nešto, što mu može poslužiti za igračku. S igračkom se dijete uspavljuje, s njom se i budi, s njom se bez prestanka bavi i to bez obzira na umor, veselje, neraspoloženje. Igračke zauzimlju glavni dio dječje djelatnosti, one mu ispunjavaju život.

No zašto se djeca uopće igraju? Na to su pitanje različiti učenjaci različito odgovarali. Po jednima se djeca odaju igri s istih razloga, s kojih to i odrasli rade. Po tom bi se shvaćanju dječja igra svela na neku vrst odmora kroz zanimljiv i lak rad. Drugi opet na dječju igru gledaju kao na neku vrst umjetničkog uživanja i stvaranja. Po trećima dječja je igra posao bez ikakva smisla i sadržaja. U svojoj biti ona je skoro isto, što i igra svih ostalih mladih bića, a najviše služi za to, da pomogne mladom tijelu da potroši suvišak preostale i nagomilane snage. Da li doista samo to? Dr R.

ODGOJA DJECE.

Francuski katolički dnevnik »La Croix« je raspisao anketu o mišljenju roditelja o krizi obiteljskog odgoja. Među različitim odgovorima roditelja ima ih najviše, koji tvrde, da je glavni uzrok krize kod odgoja djece nepoštovanje starijih. Navode, da je za dijete pa i za mladiće potpuno prirođeno, da u svojim roditeljima gleda starije ljude, koji su puni mudrosti i vrijedni poštovanja. To se u povijesti pokazalo uvijek dosada, jer je vrijedilo načelo sv. Pisma: »Sijede su kose kruna časti.« Taj je duh bio podloga svega morala u povijesti sve do svršetka osamnaestog vijeka, kad se pojavila francuska revolucija. Sve do tada je vladao duh, koji je sam potpomagao autoritet oca i majke, i koji su bili u svemu poštivani i slušani. Danas je aureola oca i majke, koja se vila u starosti oko njihovog čela, iščezla, a mladi su postali odviše samosvijesni. Prema svemu tome se još nikada kao danas nije osjećala važnost četvrte Božje zapovijedi: »Poštuj oca i majku«, koju i danas Crkva tako jako i često naglašuje.

Majstor i njegov šegrt

KAVKASKA PRIČA

Bio siromašan seljak, koji je imao sina. Jednog dana reče njegova žena:

»Moraš dječaka dati u kakav zanat, inače ne će biti ništa od njega. Šta bi to bilo, da ostane tako neuk kao ti.«

Seljaku doduše to nije bilo po volji, ali žena mu nije dala mira. Naposljetku on se spremi na put, uzme sina sa sobom i pođe tražiti majstora. Putem obojica ožedne i kako su baš našli izvor, napiju se i ustanu rekavši:

»Ah, kako si dobar.«

U tome izađe vrag iz vrela, pretvori se u čovjeka i reče seljaku:

»Šta hoćeš, čovječe? Šta ti fali?«

Seljak mu ispripovjedi, što je bio namislio.

»Daj meni svog sina,« reče vrag, »pa ga ostavi na godinu dana kod mene. Ja ću ga učiti. Onda dođi; ako ga prepoznaš, možeš ga voditi, ako li ne, ostat će kod mene.«

Kod vraga je bilo još mnogo drugih dječaka, koje je na taj način sebi bio prisvojio. Za godinu dana tako su se bili promijenili, da ih njihovi roditelji nijesu mogli prepoznati. No toga seljak nije znao; stoga je privolio na prijedlog vragov, ostavio sina i vratio se kući.

Kad prođe godina, ode tražiti svog sina. Vraga baš nije bilo doma, i na dvoru je bilo mnogo dječaka. Seljak gleda, gleda — nikako naći svog sina! Ali je zato ovaj prepoznao oca i najednoć stvori se pred njim.

»Sad će doći naš meštar,« reče, »pretvorit će nas sve u golubove i zapovjedit će nam da poletimo. Kad poletimo, ja ću biti najprvi, a kad se povratimo, bit ću najzadnji. Pa kad te meštar upita, koji je golub tvoj sin, znat ćeš, koji sam.«

Tko radosniji sad od seljaka, i s kojim je nadama čekao povratak majstorov!

Majstor odista dođe za čas, sazove svoje šegrte, pretvori ih sve u golubove i kaže im, da odlete. Zbilja seljakov sin bio je najzadnji, kad su doletjeli natrag.

»Ele, koje je od tih golubova tvoj sin?« upita majstor. Seljak pokaže na zadnjega. Vrag se užasno srdio, pogodio je odmah, šta je bilo, ali što je mogao činiti? Valjalo je seljaku vratiti sina.

Otac i sin pođu kući. Susretnu hrpu plemića, koji su lovili. Protrči zec, a psi za njim, ali ga nijesu mogli stići. Tada reče mali svome ocu:

»Idi u ovo grmlje i podigni kojega zeca: ja ću se pretvoriti u psa i uhvatit ću ga pred očima ovih plemića. Oni će tada navaliti, da im psa prodaš; ali ti se nećkaj i prodaj me skupo. Onda ću se ja pretvoriti u zgodan čas i dostići te.«

Tako i bude. Otac ode u grmlje, poplaši jednog zeca, sin se pretvori u lovačkoga psa, potrči za zecom, stigne ga i uhvati pred očima onih plemića.

Oni dakako zažele imati toga psa, dođu k seljaku i zaištu od njega, da im psa proda. Isprva on se pravio, kao da ne će; ali kad su mu sve više davali, pristane na koncu, turi novac u džep i dade im psa. Plemići ga privežu čvrsto na litar i odvedu ga. Skoro zatim dignu pod jednim grmom opet zeca, puste novokupljenoga psa i nauckaju ga na zeca. Pas je lovio zekonju dobar komad puta i kad su ga lovci izgubili s vida, pretvori se opet u dječaka i otrči za ocem.

Kad su se namjerili na drugo plemićko društvo, okušaše istu varku i zaslužiše mnogo para.

Otac je bio prezadovoljan majstorijom svoga sina.

Sad su već imali prilično novca. No malome to još uvijek nije bilo dosta i zato predloži ocu novu majstoriju.

»Ja ću se pretvoriti u plemenita konja, ti sjedni na me, odvedi me u grad i prodaj me. Ali ne zaboravi, nemoj me prodavati krmeljivu čovjeku, a ako li me prodaš, skini uzdu, inače se ne mogu više promijeniti.«

Čim to reče, već je bio lijep konj. Otac ga zajaše i odvede u grad. Ondje se nađe mnogo kupaca, koji su imali volje kupiti životinju; a najviše se nadmetao neki krmeljivi čovjek; kad je tko ponudio rubalj više, a on je odmah nudio po nekoliko tumana. Seljaka osvoji pohlepa novca i proda mu svoga konja. Krmeljivi kupi od njega i uzdu, sjedne na nj i otjera ga kasom.

Taj krmeljivac bio je majstor — vrag!

Kako se radovao, što mu je njegov šegrt opet pao šaka! Odjaše kući i zatvori ga u tamnu komoricu. Šegrt se snuždi i ožalosti, i stane promišljati, kako bi se oslobodio, ali ne nađe sredstva. Tako prođe vrijeme.

Jednoga dana opazi, kako u njegovu staju dopire sunčani zrak. Kad pogleda, a ono pukotina u vratima. Brže se pretvori u miša i izmakne van. Kad ga vidi majstor, pretvori se u mačka i potrči za njim.

Miš bježi, a mačak za njim! Već je bio zinuo da zgrabi plijen, kad se miš pretvori u ribu i skoči u vodu. No u tren oka majstor se pretvori u mrežu i zapliva za ribom. Već ju je gotovo ulovio, kad li se riba pretvori u gnjetela, a majstor u sokola, te za njim. Već je gnjeteo osjetio pandže svoga neprijatelja, kad li u tome u obliku rumene jabuke pane, te upravo kralju u krilo. Odmah se majstor pretvori u nož, koji je kralj najednom držao u ruci. Kralj htjede razrezati jabuku, kad u tome jabuke nestane i stvori se hrpa prosa, a pred njom se obrete kvočka s pilićima — majstor. Oni stanu kljucati i kljucati, dok ne ostane nego jedno zrnce. Ono se u posljednji čas stvori u iglu, a kokoš i pilići u nit, koja se provuče kroz ušicu igle. Tada igla plane i konac izgori.

Š A L E

Stari kišobran. Učitelj je djeci tumačio pojam o poštenju, pa reče: »Ako tko na primjer u zabuni odnese tuđi kišobran, pa ga drugom zgodom postavi na njegovo prijašnje mjesto, šta će na to drugi reći?«
Javi se Avram te reče: »To mora da je nevaljao kišobran.«

Već ima noge. »No Đurice, šta je s tvojim malim bracom? Može li već hodati?«
»Ne može, ali već ima noge.«

Predstavljanje. Prigodom predstavljanja neki mali čovjek stavi nogu do noge pa reče: »Ja sam Kratki.«
»Veseli me,« bijaše odgovor, »ali kako se zovete?«

Kisela jabuka. »Reci mi, Drago, vjeruješ li ti, da su Adam i Eva morali ići iz raja, jer su pojeli jabuku?« upita Rudo svog prijatelja.
»Zašto ne,« reče ovaj. »Sigurno je jabuka bila jako kisela.«

Na sudu. Sudac: »Zar vas optuženi nije također nazvao i volom?«
Svjedok: »Ne, to nije, samo je rekao uopće marvinče.«

Financijalna kriza. Mile je progutao poludinar. Dakako da je nastalo u obitelji veliko uzbuđenje. Nu narednog je dana opet bilo sve u redu. Nato poviče ujak: »Sad je prebrođena financijalna kriza, hvala Bogu!«

Sigurna garancija. »Da li mi garantirate za vašu vodu za kosu,« upita kupac.
»Dakako, moj gospodine, ja garantiram, da vi ne ćete kupiti druge boce.«

S puta. »Jeste li dobili list od Milorada, otkada je na putu?«
»Jesam, dvije dopisnice. Jednu iz policajnog zatvora, a drugu iz bolnice.«

Krštenje. Gazdarica u krčmi traži muža: »Ta gdje je tako dugo taj moj muž?«
Sluškinja: »Otišao je na krštenje!«
»Tako, onda ga odmah pozovite dolje iz podruma.«

U dvojbi. Hotelski gost: »Molim za oproštenje! Jeste li vi ona dama, koju sam sinoć u pometnji poljubio?«
Dama: »U koje je vrijeme to bilo?«

Srodne duše nađu se. »Vi ste zaprosili moju kćer,« reče komercijalni savjetnik. »Dakle čujte me, ja sam se jučer propitao za vašu prošlost.«
»Točno kao i ja. I ja sam potpuno obaviješten o vašem prijašnjem životu.«
»Tako? Veoma lijepo, onda ćemo govoriti o nečem drugom.«

Sniženje duga. Gospodin Vitković pisao je svom vjerovniku ovako: »Dug moje supruge molim da izvolite sniziti obzirom na njenu trajnu bolest, nesposobnost nasljedovanja i današnju krizu.«

Pametan odgovor. »Mamice, zašto se sardinama odrezaju glave?«
»Za to, moja ludice, da mogu stati u kutiju.« I. S.

Dječja usta. Mala Evica pored mirne naravi jednoć se zamjeri svojoj materi, ali joj mati i tu rijetku pogrešku ne oprosti, nego uzme tanku šibu, podigne joj suknjicu i opali je vruće. Evica, sirota, nije vična bila takvoj zabavi, pa začudivši se poskoči i vikne: »Ma gdje si je brže ugrijala?« Na tu bezazlenu riječ mati se odmah smiri i pusti maloga krivca.

Dobar je strah. Zvao seljak susjeda da mu pomogne ubiti vepra. Uhvate vepra i obore. Seljak je držao sjekiru, a komšija pridržavao krmka za noge; no seljak je bio razrok, te kad je zamahnuo sjekirom, ustavi ga susjed viknuvši:
»Vjere ti, komšija, kud gađaš? il gdje misliš, ili gdje gledaš?«
»Bogme baš gdje gledam!« reče ozbiljno razroki seljak.
»E, neka ti je halal džigerica!« vikne susjed, pusti krmka i izmakne se.

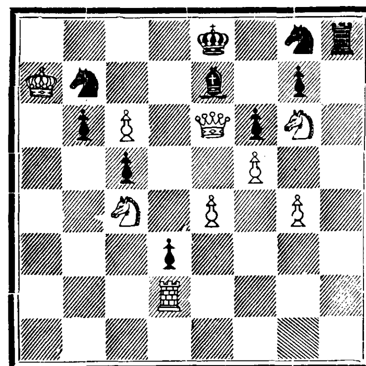
Glava pametnija. Prijatelj pije za stolom, na kojemu je prazna čaša: »Bi li još jednu ili ne? — Glava veli: ne! Trbuh govori: još! — Glava je pametnija od trbuha. Zato kelner, još jednu pivu!«

Zabuna. Došao šljivar Bukvić svom prijatelju Zorecu u grad. Ovaj mu pokazuje znamenitosti grada te usto i telefon: »Vidiš, svojoj sam ženi telefonirao, da nas obojicu čeka s objedom. Uzmi slušalicu, primakni je k uhu i da vidiš, kako se sve to dobro razumije.«
Bukvić primakne slušalicu i čuje: »Zar nisi imao pametnijega posla, nego toga staroga magarca pozvati na objed?«

Š A H

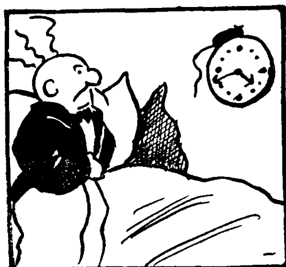
Problem broj 3.

Tomo Žuvić, Split

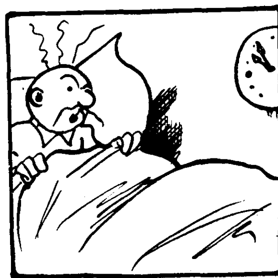

Bijeli matira u tri poteza.

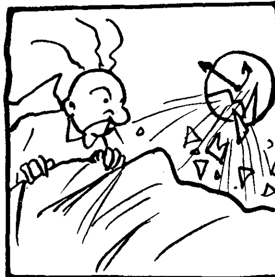
DOBRIJAN I NJEGOV SAT

Našeg Dobrijana
zaboljela glava,
pa u krevet ide,
malko će da spava.

Prije nego sanak
zagrli mu oči,
neka sablast eno
u satu poskoči.

Komadi od stakla
na sve strane lete,
a naš ti Dobrijan
podbrusio pete.

Vi, djeco, svi znate,
da to nije niš:
u satu je bio
stari kućni miš.

MODA

DJEČJA ODIJELA I HALJINE.

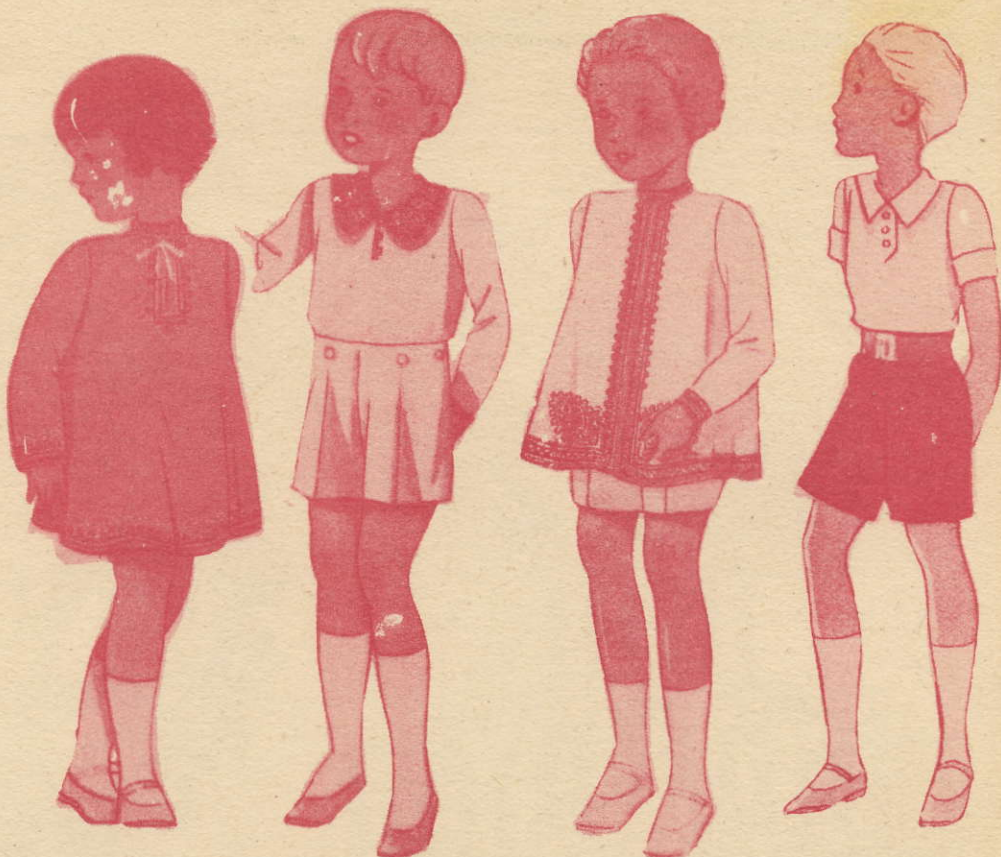
I. Haljina iz vunene tkanine, na kojoj je uzorak izrađen iz našivenih crvenih šnura (šujtaš). Oko šnura uzorak izrađen je iglom sa žutim i zelenim koncem (mulineum).

II. Odijelo iz bijelog pikea ili bijeloga lanenog platna. Uzorak na ovratniku i rukavima izrađen je iz šnura u crvenoj, modroj i smeđoj boji.

III. Bijelo vuneno odijelo za maloga dječaka. Bogati uzorak izrađen je iz crvenih i žutih šnura.

IV. Odijelo za dječaka. Bijela košuljica, blijedomodro obrubljena i tamnomodre hlačice. Sa.

Za 20 dinara možete svojoj djeci kupiti uvezano lanjsko godište »MALE MLADOSTI«

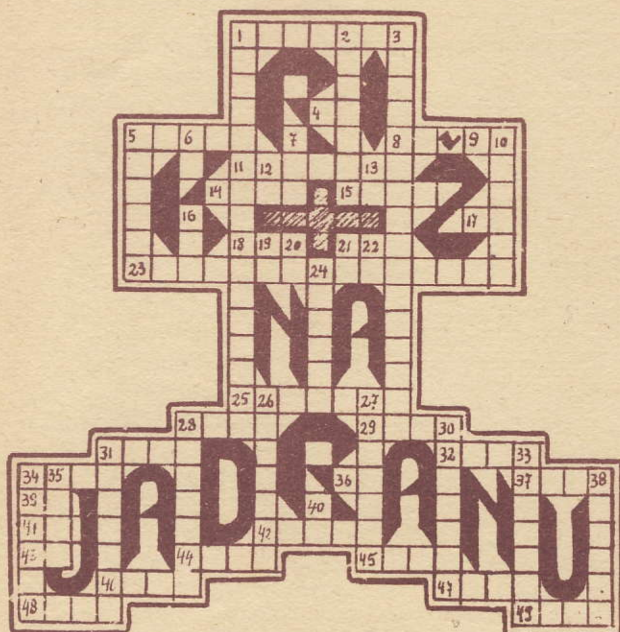

Ilustrovani tjednik „Obitelj" izlazi svake nedjelje. Pretplata 30 Din na tri mjeseca, za inozemstvo 3 dolara godišnje. Pretplata se plaća unaprijed Rukopisi se ne vraćaju. „Obitelj" izdàje Konzorcij Kuća Dobre Štampe. Za izdavača i uredništvo odgovara Dr Josip Andrić, glavni urednik „Obitelji„ Zagreb, Trenkova 1. Adresa uredništva i uprave „Obitelji": Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. Telefon 54-17. Cek. rač. pošt. šted. br. 33.536. „Obitelj" se tiska u Tiskari Narodnih Novina u Zagrebu. Za tiskaru odgovara V. Kirin, Zagreb, Deželićeva ul. 2.

Z A G O N E T K E

1. Križaljka

Sastavio *V. Buble,* Trogir

Vodoravno: 1. Dva pripadnika starih naroda. 4. Prijedlog. 5. Tjemenjača. 8. Lat. prijedlog. 9. Lič. zamj. 11. Dva otoka na Jadranu. 14. Utvara. 15. Zemlje u Aziji. 17. Kratica. 18. Dobra volja (tur.). 21. Veznik. 23. Srpski pjesnik (č=ć). 25. Kalendar 28. Dio glave. 29. Reći (fr.). 31. Glas, priča (tuđ.). 32. Obrađeno zemljište. 34. Franc. pisac. 36. Veznik. 37. Filozof. 39. Lat. zamjenica. 41. Grč. slovo. 42. Božica. 43. Veznik (apostrof.). 44. Geometrijski pojam. 45. Savez (tuđ.). 46. Gorje u Americi. 47. Vjesnik zime. 48. Plavetno nebo. 49. Rimski bog.

Okomito: 1. Dva naša romanopisca. 2. Vodoskoci. 3. Naš pisac. 5. Naš grad. 6. Prijedlog. 7. Priča, bajka. 10. Naš pisac. 12. Franc. spoljnik. 13. Mjera. 16. Turski plemić. 19. Dva Vokala. 20. Inicijali našeg historičara. 21. Lat. prijedlog. 22. Upitna čestica. 24. Zmaj, dio. 26. Priča nabožnog sadržaja. 27. Zapovjednik mornarice. 28. Glasoviti astronom. 30. Dosjetljiva opaska (tuđ.). 31. Slov. pisac. 33. Zanos, oduševljenje (tuđ.). 34. Vrsta pjesništva. 35. Pasta za zube. 38. Grad na Jadranu. 40. Izraz afirmacije.

2. Rebus

Sastavio *S. Seličanec,* Kotoriba

3. Posjetnica

Sastavio *S. Seličanec,* Kotoriba

N.

I G N A C Ž I R A F A

4. Šarada

Sastavio *Franjo Švagel,* Županja

Turski naziv to je
Crne boje,
Mama tortu bila
Napravila,
Samo čim je bala
Namazala?
Među dvoje ovo
Metni slovo
Da dobiješ treće,
To je cvijeće!

Odgonetke treba poslati na uredništvo „Obitelji" najkasnije do 30. srpnja. Svi odgonetači dolaze u obzir za nagrade, koje će se ždrijebom podijeliti na koncu tromjesečja